

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI

ERGENLERDE SORUNLU İNTERNET KULLANIMI VE DİSOSİYATİF
YAŞANTI BELİRTİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

TEZİ YAZAN

İlmittin TAŞDEMİR

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Şükrü UĞUZ

Jüri Üyesi:Dr. Öğr. Üyesi Perihan ÇAM RAY (Çukurova Üniversitesi)

Jüri Üyesi:Prof. Dr. Ayşe AVCI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN / EKİM 2022

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

201810017 numaralı öğrencimiz olan İlmittin TAŞDEMİR tarafından hazırlanan “Ergenlerde Sorunlu İnternet Kullanımının Disosiyatif Yaşantı Belirtileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı bu tez çalışması jürimiz tarafından **oybirliği** ile Psikoloji Ana Bilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır.

Üniv. İçi Asıl Üye – Tez Danışmanı – Jüri Başkanı: Prof. Dr. Şükrü UĞUZ

Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır.

Üniv. İçi – Jüri Asıl Üyesi: Prof. Dr. Ayşe AVCI

Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır.

Üniv. Dışı – Jüri Asıl Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Perihan ÇAM RAY
(Çukorova Üniversitesi)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

04/10/2022

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır.)

Prof. Dr. Murat KOÇ

Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

İTHAF

Aileme ithafen...

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

04/10/2022

İlmittin TAŞDEMİR

TEŞEKKÜR

Almış olduğum yüksek lisans eğitimi boyunca derslerini, ilgi ve heyecanla dinlediğim, bakış açısı, bilgi ve tecrübesiyle akademik olarak gelişimime büyük katkı sağlayan ve bu süreçte destekçim olan değerli danışmanım Prof. Dr. Şükrü UĞUZ'a müteşşekkirim.

Tez savunmamda jüri olamayış kabul eden ve tez savunmamı yaparken verdikleri yapıcı ve geliştirici geri dönütlerinden dolayı Dr. Öğr. Üyesi Perihan ÇAM RAY ve Prof. Dr. Ayşe AVCI'ya minnettarım

Akademik kariyerimde ilerleme yolunda attığım Genel Psikoloji yüksek lisans eğitimimde bana katkıları içindeğerli hocalarım; Doç. Dr. Soner ÇAKMAK'a, Prof. Dr. Gülşah SEYDAOĞLU'na, Prof. Dr. Murat KOÇ'a ve Dr. Öğr. Üyesi Seyda MAVRUK ÖZBİÇER'e minnettarım.

Yaptığım bu çalışmada, verilerinin toplanmasına katkı sağlayan tüm Hatay İl Milli Eğitim camiasına ve bu süreçte beni destekleyen tüm aile bireylerime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZ

ERGENLERDE SORUNLU İNTERNET KULLANIMI VE DİSOSİYATİF YAŞANTI BELİRTİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

İlmittin TAŞDEMİR

Yüksek Lisans Tezi, Psikoloji Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Şükrü UĞUZ

Ekim 2022, 84 sayfa

Bu araştırmada bir grup ergen çalışma grubunun sorunlu internet kullanımları ile dissosiyatif yaşantıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma 2021-2022 eğitim-öğretim yılı içerisinde 6 Aralık 2021-25 Şubat 2022 arasında Hatay ilinde bulunan liselerde öğrenim görmekte olan 419 kişilik çalışma grubuyla yapılmıştır. Katılımcılara sırasıyla, Sosyodemografik Veri Formu, Genelleştirilmiş Problemlü İnternet Kullanımı Ölçeği (GRİKÖ-2) ve Ergenler için Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (E-DYÖ) uygulanmıştır. Araştırma için toplanan veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 25.0 programı kullanılarak analize tabi tutulmuştur.

GPİKÖ-2’de tüm alt ölçek (Duygu düzenleme, Olumsuz Sonuçlar, Yetersiz Öz-Düzenleme, Online Sosyal Etkileşim) ve toplam ölçek puanı arttıkça E-DYÖ’de, tüm alt ölçek (Depersonalizasyon/Derealizasyon, Etki Altında Kalma, Absorbsiyon, Dissosiyatif Amnezi) ve toplam ölçek puanının arttığı saptanmıştır.

Bunun sonucunda, GPİKÖ-2 alt ölçeği Online Sosyal Etkileşim ile E- Dyö ve alt ölçekleri; dissosiyatif amnezi absorbsiyon depersonalizasyon ve derealizasyon etki altında kalma arasında ($r=0.503$ $p<0.05$, $r=0.490$ $p<0.05$, $r=0.450$ $p<0.05$, $r=0.500$ $p<0.05$, $r=0.457$ $p<0.05$), GPİKÖ-2 alt ölçeği Duygu düzenleme ile E- Dyö ve alt ölçekleri; dissosiyatif amnezi absorbsiyon depersonalizasyon ve derealizasyon etki altında kalma arasında ($r=0.411$ $p<0.05$, $r=0.382$ $p<0.05$, $r=0.385$ $p<0.05$, $r=0.408$ $p<0.05$, $r=0.380$ $p<0.05$), GPİKÖ-2 alt ölçeği Olumsuz ile E- Dyö ve alt ölçekleri; dissosiyatif amnezi absorbsiyon depersonalizasyon ve derealizasyon etki altında kalma arasında ($r=0.583$ $p<0.05$, $r=0.603$ $p<0.05$, $r=0.532$ $p<0.05$, $r=0.542$ $p<0.05$, $r=0.560$ $p<0.05$), GPİKÖ-2 alt ölçeği Yetersiz Öz-Düzenleme ile E- Dyö ve alt ölçekleri; dissosiyatif amnezi absorbsiyon depersonalizasyon ve derealizasyon etki altında kalma

arasında ($r=0.582$ $p<0.05$, $r=0.580$ $p<0.05$, $r=0.537$ $p<0.05$, $r=0.555$ $p<0.05$, $r=0.553$ $p<0.05$), GPIKÖ-2 ile E- Dyö ve alt ölçekleri; dissosiyatif amnezi absorpsiyon depersonalizasyon ve derealizasyon etki altında kalma arasında ($r=0.661$ $p<0.05$, $r=0.655$ $p<0.05$, $r=0.606$ $p<0.05$, $r=0.636$ $p<0.05$, $r=0.622$ $p<0.05$), istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir.

Çalışma grubunun sosyo-demografik verileri incelendiğinde internet kullanım süresi arttıkça dissosiyatif belirtilerin arttığı tespit edilmiştir. Erkeklerin her iki ölçekte de puan ortalamaları kadınlardan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ulaşılan bu sonuçların, alanyazındaki diğer çalışmaların çoğuyla sonuçları bakımından uyumlu olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Dissosiyasyon, internet bağımlılığı, sorunlu internet kullanımı, bağımlılık

ABSTRACT**RESEARCH OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PROBLEM INTERNET USAGE AND DISSOCIATIVE LIFE SYMPTOMS IN ADOLESCENTS****İlmittin TAŞDEMİR****PhD Thesis, Department of Department of Psychology****Supervisor: Prof. Dr. Şükrü UĞUZ****October 2022, 84 pages**

In this survey, the relationship between problem internet usage and dissociative experiences of a group of adolescents was investigated. The study was carried out with a study group of 419 people studying at high schools in Hatay between 6 December 2021 and 25 February 2022 in the 2021-2022 academic year. Sociodemographic Data Form, Generalized Problematic Internet Use Scale (GPIC-2) and Dissociative Experiences Scale for Adolescents (E-DES) were administered to the participants, respectively. Data collected for the research was analyzed by using the SPSS (Statistical Package for social Sciences) for Windows 25.0 program.

As all subscales (Emotion regulation, Negative Results, Inadequate Self-Regulation, Online Social Interaction) and total scale scores in GPIC-2 increased, all subscales (Depersonalization / Derealization, Influence, Absorption, Dissociati and Amnesia) and total scale scores were found to increase.

As a result, a positive and meaningful relationship is seen between GPIC-2 subscale Online Social Interaction and E- Dyo and its subscales; dissociative amnesia absorption between depersonalization and derealization exposure ($r=0.503$ $p<0.05$, $r=0.490$ $p<0.05$, $r=0.450$ $p<0.05$, $r=0.500$ $p<0.05$, $r=0.457$ $p<0.05$), GPIC-2 subgroup E- Dyo and its subscales with emotion regulation ; dissociative amnesia absorption between depersonalization and derealization exposure ($r=0.411$ $p<0.05$, $r=0.382$ $p<0.05$, $r=0.385$ $p<0.05$, $r=0.408$ $p<0.05$, $r=0.380$ $p<0.05$), GPIC-2 subscale Negative and E- Dyo and its subscales; dissociative amnesia absorption between depersonalization and derealization exposure ($r=0.583$ $p<0.05$, $r=0.603$ $p<0.05$, $r=0.532$ $p<0.05$, $r=0.542$ $p<0.05$, $r=0.560$ $p<0.05$), GPIC-2 subscale Insufficient E- Dyo and its subscales with Self-Regulation ; dissociative amnesia absorption between depersonalization and

derealization exposure ($r=0.582$ $p<0.05$, $r=0.580$ $p<0.05$, $r=0.537$ $p<0.05$, $r=0.555$ $p<0.05$, $r=0.553$ $p<0.05$), GPIC-2 and E- DÖ and its subscales; dissociative amnesia absorption between depersonalization and derealization exposure ($r=0.661$ $p<0.05$, $r=0.655$ $p<0.05$, $r=0.606$ $p<0.05$, $r=0.636$ $p<0.05$, $r=0.622$ $p<0.05$).

When socio-demographic data of the study group were examined, it was determined that the dissociative symptoms increased as the duration of internet use increased. It was determined that the mean scores of men on both scales were higher than that of women. These results were found to be compatible with most of the other studies in the literature in terms of their results.

Keywords: Dissociation, internet addiction, problematic internet use, addiction

ÖN SÖZ

Değişimlerin süratine ve sürekliliğine yetişemediğimiz bu günlerde, hayatımıza yeni çağda giren gelişmeleri içselleştirme süremizin kısalığının verdiği sancıyla birlikte bu yeniliklerle ilgili öngörü yapmanın da zorlaştığını görmekteyiz. Dünyada, hemen hemen her alana alışılmadık hızla giren dijitalleşme, yaşadığımız çevrede, eğitim hayatımızda ve işimizde pratiklik sağlayarak bize bir yandan zaman kazandırırken diğer yandan da “dijital”in kendi içinde barındırdığı cazibeden kaynaklı zamanımızı içine çeken bir alan olduğu aşikardır. Dijital’in ve beraberinde internetin oluşturduğu sanal alemlerde zamanı kontrol edememe durumu, bazen kişinin gerçek dünyasındaki kargaşa ve travmalardan kaçmak için burayı bir sığınak olarak kullandığı bazen de kimliğinde ketlediği durumları ifade edebilmek ve rahatça sergileyebilmek için kendine açtığı parantez kişilikle patolojik sonuçlar doğurabilecek, bir alan olarak kullanılabilmektedir. Bu çalışmanın, internetle birlikte dijitalde ve bu alanda harcanan sürenin gözle görülür şekilde artmasının beraberinde getireceği psikolojik sorunlara farkındalık sağlayacağı ve bilimsel bir çalışma olarak alanyazına katkı sağlamaya birlikte gelecekteki çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

04/10/2022

İlmittin TAŞDEMİR

İÇİNDEKİLER

KAPAK	i
ONAY SAYFASI.....	ii
İTHAF	iii
ETİK BEYANI.....	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZ.....	vi
ABSTRACT	viii
ÖN SÖZ.....	x
İÇİNDEKİLER.....	xi
KISALTMALAR	xii
TABLolar LİSTESİ	xiii
GRAFİK LİSTESİ.....	xv
EKLER LİSTESİ.....	xvi
1. GİRİŞ.....	1
2. YÖNTEM.....	27
2.1. Katılımcılar	27
2.2. Prosedür ve Araştırmada Kullanılan Materyaller	27
2.3. Sosyodemografik Veri Formu	27
2.4. Genelleştirilmiş Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği (GPIKÖ-2).....	28
2.5. Ergenler için Dissosiyatif Yaşantı Ölçeği (E-DYÖ).....	29
2.6. Araştırmanın Modeli.....	29
2.7. Araştırma Verilerinin Analizi	29
3. BULGULAR	31
3.1. Normallik Analizleri	32
3.2. Ölçeklerin Tanımlayıcı İstatistikleri	32
3.3. Fark Testleri.....	33
3.4. Korelasyon Analizleri.....	44
3.5. Regresyon Analizi.....	45
4. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	46
KAYNAKLAR.....	48
EKLER	58

KISALTMALAR

- APA** : Amerikan Psikiyatri Birliği
BDT : Bilişsel Davranışçı Terapi
ÇKB : Çoklu Kişilik Bozukluğu
DES II : Dissociative Experiences Scale
DKB : Dissosiyatif Kişilik Bozukluğu
DSM–V : Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatiksel El Kitabı Versiyon–5
ss : sayfa sayısı
E-DYÖ : Ergenler İçin Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği
GPIKÖ : Genelleştirilmiş Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği
ICD–10 : Uluslararası Hastalık Sınıflandırması–10. Baskı
İB : İnternet Bağımlılığı
MİB : Muhtemel İnternet Bağımlılığı
OKB : Obsesif Kompulsif Bozukluk
SPSS : Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı
vb. : ve benzeri
vd. : ve diğerleri
vs. : vesaire

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.	<i>Türkiyede İnternet ve Bilgisayar Kullanımı (TÜİK, 2020) .....</i>	7
Tablo 2.	<i>Young İnternet Bağımlılığı için Tanı Kriterleri .....</i>	10
Tablo 3.	<i>Griffiths'in Göre Bağımlı Davranış Kriterleri.....</i>	10
Tablo 4.	<i>Goldberg'e Göre İnternet Bağımlılığı İçin Tanı Kriterleri.....</i>	11
Tablo 5.	<i>Shapira ve arkadaşlarının 'Problemlı İnternet Kullanımı' tanı kriterleri .....</i>	12
Tablo 6.	<i>Tao ve Arkadaşlarının İnternet Bağımlılığı Tanı Kriterleri .....</i>	12
Tablo 7.	<i>Farklı Ülkelerde Yapılmış Çalışmaların Epidemiyolojik Verileri .....</i>	13
Tablo 8.	<i>DKB Tanı Ölçütleri (DSM-5). 21 .....</i>	21
Tablo 9.	<i>Dissosiyatif Amnezi Tanı Kriterleri (DSM-5). .....</i>	22
Tablo 10.	<i>Derealizasyon/Depersonalizasyon Bozukluğu Tanı Kriterleri (DSM-5).....</i>	23
Tablo 11.	<i>Gpiko-2 Güvenirlik Analizi Sonuçları.....</i>	28
Tablo 12.	<i>Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı .....</i>	31
Tablo 13.	<i>Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Normallik Analizi Sonuçları .....</i>	32
Tablo 14.	<i>Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Tanımlayıcı İstatistikleri .....</i>	32
Tablo 15.	<i>Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Online Sosyal Etkileşim Puanlarının Karşılaştırılması.....</i>	33
Tablo 16.	<i>Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Duygu Düzenleme Puanlarının Karşılaştırılması.....</i>	34
Tablo 17.	<i>Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Olumsuz Sonuçlar Puanlarının Karşılaştırılması.....</i>	35
Tablo 18.	<i>Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Bilişsel Meşguliyet Puanlarının Karşılaştırılması.....</i>	35
Tablo 19.	<i>Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Kompulsif İnternet Kullanımı Puanlarının Karşılaştırılması .....</i>	36
Tablo 20.	<i>Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Yetersiz Öz-Düzenleme Puanlarının Karşılaştırılması.....</i>	37

Tablo 21.	<i>Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Genelleştirilmiş Problemlü İnternet Kullanım Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması .....</i>	38
Tablo 22.	<i>Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dissosiyatif Amnezi Puanlarının Karşılaştırılması .....</i>	39
Tablo 23.	<i>Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Absorbsiyon Puanlarının Karşılaştırılması .....</i>	40
Tablo 24.	<i>Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Depersonalizasyon ve Derealizasyon Puanlarının Karşılaştırılması.....</i>	41
Tablo 25.	<i>Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Etki Altında Kalma Puanlarının Karşılaştırılması .....</i>	42
Tablo 26.	<i>Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Ergenler İçin Dissosiyatif Yaşantı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması.....</i>	43
Tablo 27.	<i>Araştırmada Kullanılan Ölçekler Arasındaki İlişki .....</i>	44
Tablo 28.	<i>Araştırmada Kullanılan Genelleştirilmiş Problemlü İnternet Kullanımının Ergenler İçin Dissosiyatif Yaşantısı Üzerindeki Etkisi .....</i>	45

GRAFİK LİSTESİ

- Grafik 1.** *2011-2021 yılları arasında internet erişim imkanı olan haneler ve bireylerde internet kullanımı (TUIK) 1*

EKLER LİSTESİ

Ek A. Çağ Üniversitesi Etik Kurul Onay Belgesi	58
Ek B. Araştırma Gönüllü Katılım Formu.....	60
Ek C. Genelleştirilmiş Problemler İnternet Kullanımı Ölçeği-2.....	61
Ek D. Ergenler İçin Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği	62
Ek E. Tez Etik İzin İstek Yazısı	64
Ek F. Tez Etik İzin Yazısı	65
Ek G. Çağ Üniversitesi Tez Anket İzin İçin İstek Üst Yazısı	66
Ek H. Hatay Milli Eğitim Müdürlüğü Tez Anket İzni.....	67
Ek I. Millî Eğitim Bakanlığı Araştırma İzin Başvuru Taahhütnamesi.....	68

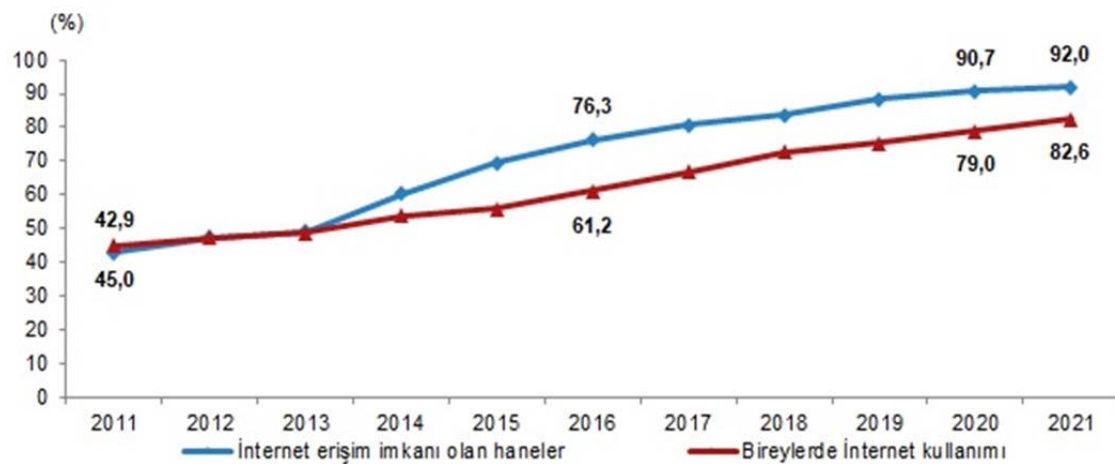
1. GİRİŞ

Bu kısma, araştırmanın hipotezleri, amacı önemi, problemi, sayıtları, sınırlılıkları, kuramsal açıklamaları, tanımlamaları ve ilgili alanyazın araştırmaları hakkında bilgilere yer verilmektedir. Son yıllarda insanların faal olarak gerçekleştirdiği eylemlerin birçoğunun internet üzerinden yapması bireylerin internet'te geçirdiği süreleri de arttırmıştır (Çağır & Gürkan, 2010). İnsanların alışverişten eğitime kadar olan hemen hemen birçok faaliyeti bilişim sistemleri üzerinden karşılanmaktadır (Ağaç vd., 2018). Kovid 19 vakaları ile birlikte dünya genelinde eve kapanma uygulaması ile birlikte elde edilen verilerde internet kullanımı ve internette geçirilen süre bağlamında önceki yıllara göre ciddi bir artış tespit edilmiştir (Baltacı vd., 2020).

Yapısı itibari ile internet içerisinde birçok farklı durumu aynı zaman diliminde bireyin talepleri karşısında gerçekleştirebilmektedir. Bu pratik durum bireyin öğrenme dahil bellekte tutma okuma gibi uzun süre gerektiren ve emek gerektiren eylemlerin yerine görsel unsurların tercih edildiği görülmektedir (Dirin & Alamäki, 2019) 2020 yılında %79 olan internet kullanma oranı 2021 yılında 16-74 yaş grubu arasında %82,6 oranına yükseldi. Bu yaş grubu içerisinde cinsiyete göre dağılımı ise erkeklerde %87,7 ve kadınlarda %77,5 olarak tespit edildi(TUİK).

Grafik 1.

2011-2021 yılları arasında internet erişim imkanı olan haneler ve bireylerde internet kullanımı (TUİK)

Türkiye'de, 2020 yılında yüzde %76,5 olan 16-74 yaş grubundaki bireylerin internet kullanımı 2021 yılının ilk 3 ayındaki araştırmalara göre %80,5 olarak artış göstermiştir.

Günümüzde sanal ortamların kullanımının artmasıyla birlikte insanların bilgi duygu ve hatta davranışlarında merak ettikleri unsurları en hızlı şekilde öğrenme aracı olarak bu ortamların sunulduğu bilişim teknolojisi araçlarını kullanmaktadırlar (Bisen ve Deshpande, 2018).

İnternetin bilişim teknolojilerinin, insanların hayatlarını kolaylaştırmasının yanında diğer bütün psikolojik ve yaşamsal alanlarda aşırıya gidilmesi sonucunda insanın yaşam kalitesine etki etmesi, bu durumun kontrolsüzlüğünde de geçerlidir. İnternet kullanımının normal süre ya da ihtiyaç dışı fazla kullanımının sonucunda internet bağımlılığı kavramı ortaya çıkmıştır. Bu alandaki çalışmalar incelendiğinde sorunlu internet kullanımının yani internet bağımlılığının net olarak bir bağımlılık olup olmaması konusunda tanımlama ve ortak bir görüş belirtme durumu görülmemektedir. Bu alandaki çalışmalara baktığımızda internet kullanımında ki aşırılıkları tanımlarken, patolojik internet kullanımı veya internet bağımlılığı ve problemlili internet kullanımı olarak tanımlamalar yapılmıştır.

İnternet bağımlılığının klinik olarak net bir tanımlanamamasının olmamasına rağmen bu konuda ortaya atılan fikirlerin ortak paydası, bireyde bilişim teknolojilerinin sanal ortamın yani internetin aşırı ve kontrolsüz bir şekilde kullanımının devam etmesi bireylerde ailevi, sosyal ve çevresel yaşantılarında olumsuzluklara neden olması ve insanlarda yoksunluk belirtilerinin baş göstermesidir (Şehidoğlu, 2014).

Bu alanda internetin problemlili kullanımı çevresel ve akademik alanda normalin dışında hatta psikopatolojik sonuçlara varacak kadar davranışsal, psikolojik ve bilişsel bozulmaya neden olacak faktörlerin birleşimiyle oluşan sendromdur (Caplan, 2002).

Alanyazında bu kavram daha çok internet bağımlılığının yerine problemlili internet kullanımı olarak ele alınmaktadır (Altıntaş ve Öztapak, 2016). İnternet bağımlılığı kavramı, problemlili internet kullanımı, ekran bağımlılığı, bilgisayar oyunlarına bağımlılığı, kompulsif internet kullanımı, hastalıklı internet kullanımı, patolojik internet bağımlılığı gibi farklı isimlendirilse de hepsinin ortak anlam paydasında birleştiğini söylemek mümkündür (Feindel, 2019). Bu tanımlamalar anlam içeriği bakımından patolojik bir durum olarak görülen internet kullanımındaki kontrolsüzlüğü ifade etmektedir.

Sorunlu internet kullanımı ile ilgili son yıllarda akademide istatistiksel çalışmaların artmasının nedeni internetin, ergenlik çağındaki bireylerde gözle görülür problemlere yol açmasıdır (E. Yılmaz vd., 2014). Bu alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde problemlili internet kullanımını sosyal, bireysel, ailevi ilişkilere olumsuz bir şekilde etki

ettiği gözlemlenmektedir (Akbulut, 2013). Problemler bununla sınırlı kalmayıp kişinin fiziksel, psikolojik hatta olumsuz bir şekilde etkilendiği gözlemlenmektedir (Ögel, 2012).

Sorunlu internet kullanımının insan fizyolojisi ve sağlığı üzerinde olumsuz bir şekilde etkisini yapılan araştırmalarda görmekteyiz. Yapılan bazı çalışmalarda görülüyor ki sorunu internet kullanımı olan kişilerin fizyolojik ihtiyaçlarını dahi erteledikleri ve hatta karşılamadıklarını tespit edilmiştir (S. Yalçın ve Bertiz, 2019).

Bireyin interneti kullandığı dijital ekranlı cihazların uzun süre ve kontrolsüz kullanımı sonucunda kişinin gözlerinde kaşınma göz kuruması ve yanması gibi sorunlar buna örnek olarak gösterilebilir (Sağlan vd., 2017).

Problemlerli internet kullanımı kişinin obezite problemlerine (Muslu ve Gökçay, 2019) neden olduğu yapılan çalışmada ortaya konulmuştur. Problemlerli internet kullanımı insan sağlığı üzerindeki etkisine başka örnek olarak, uzun süre bilgisayar başında veya internet kullanılabilecek bir dijital ortamda kişinin kontrolsüz zaman geçirmesi bireyde uyku problemlerine yol açmasını gösterebiliriz (Koç ve Şaşmaz, 2018).

Sorunlu internet kullanımı bireylerin kişilik özelliklerini ve psikososyal yaşantılarını olumsuz etkilemektedir. Kişinin internet araçları karşısında hiçbir amacı olmadan uzun süre çevrimiçi olarak vakit geçirmesi, psikolojik-psikiyatrik problemlere neden olabilmektedir (Ögel, 2012).

Bireylerin internet geçirdikleri vakit arttıkça mutsuzluk ve yalnızlık duygusu artar. Uzun süre kontrolsüz internet kullanımı kişide sorumluluklarını yerine getirmeme, sürekli erteleme davranışı sergileme ve iletişim problemlerine sebep olabilir ve bu durum bireyde kalıcı hale gelebilir (Ögel, 2012). Bu minvalde yapılan çalışmalarda problemlerli internet kullanımının yalnızlık duygusu ile ilintili olduğu kişide anksiyete ve depresyon gibi problemlere yol açtığını da görmekteyiz (Odacı ve Kalkan, 2010).

Sorunlu bir şekilde internet kullanan kişiler internetli ortamlarda oynanan oyunların ve gerçekleştirilen eylemlerin kişide dopamin hormonu salgılanmasını tetiklemesi ve bu durumun, hiperaktivite ve dikkat eksikliği gibi problemlere yol açtığı görülmektedir (Kelleci, 2008).

Bu bozukluğun olduğu kişilerde, sosyal ilişkilerinde bozulmasının yanısıra aile ilişkilerinde de problemler ortaya çıktığı görülmektedir. Sorunlu internet kullanımı tespit edilen kişilerin, iletişim problemleri yaşadığı ve bu durumun ailevi sorunları tetiklediği bilinmektedir (Büyükgebiz Koca & Tunca, 2020). Bireyin ailesi ile sosyal,

psikolojik ve iletişimsel olarak paylaşımda bulunması internet başında geçirdiği süreye diğer bireylere nazaran azaltmaktadır (Eldeleklioğlu & Batık, 2013).

Ergenler üzerinde yapılan başka bir araştırmada ise sorunlu internet kullanımı puanlarının, ortalamanın üstünde çıktığı bireylerin akademik olarak başarılarının düşük olduğu tespit edilmiştir (S. Derin, 2013).

Global çapta yapılan araştırmalara baktığımızda dünya genelinde internet kullanım oranının arttığı gözlemlenmiştir. Bu durum Türkiye’de de artmakta olup kullanım oranının en yüksek olduğu grup ise ergenler olarak tespit edilmiştir (Öztürk vd., 2007). Son dönemlerde internet kullanım oranının artmasının nedeni olarak, ihtiyaçların bu teknoloji ile karşılanması ve pandemi döneminde dünya genelinde eğitimden alışverişe kadar olan eylemlerin internet üzerinden yapıyor olması şeklinde yorumlanabilir (P. Kalkan, 2021).

Ergenlerin kimlik oluşturma sürecinde, internetin bu durumu daha kolay oluşturabileceği düşüncesi onları problemlili internet kullanıcılarına dönüştürebilir (Huang vd., 2009).

Shapiranın (2000) Amerika’da sorunlu internet kullanımı tespit edilen 20 kişiyle yaptığı çalışmada, bu kişilerin hayatları boyunca en az bir defa psikolojik bir soruna yakalandıklarını ve iki uçlu duygu durum bozukluğuna yakalananların durumunun bu kişilerde %70 olduğunu tespit etmiştir. Türkiye’de ergen grupla yapılan bir çalışmada ise sorunlu internet kullanımı tespit edilen bireylerin sosyal fobi ve depresyon durumları, kontrol grubuna göre anlamlı bir şekilde artmaktadır (Yılmaz, 2010)

50 hasta ile yapılan deneysel bir çalışmada bu hastaların içerisinde 15 kişiye sorunlu internet kullanımı tespiti yapılmış olup ve bu hastalarda borderline bozukluk kaygı bozukluğu anksiyete bozukluğu gibi psikolojik rahatsızlıkların olduğu tespit edilmiştir (Bernardi ve Pallanti, 2009).

Sorunlu internet kullanımını kriter puanı yüksek olan bireylerin, yaşadıkları herhangi bir psikolojik sıkıntının bireydeki olumsuz etkisinin sorunlu internet kullanımı olmayıp, psikolojik rahatsızlığı olan bireylere göre daha şiddetli olduğu görülmektedir. Problemlili internet kullanımı ve psikolojik bozukluklar arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalarda, problemlili internet kullanımı olan bireylerde madde kullanım oranının fazla olduğu, kaygı bozukluğu ve psikotik bozuklukların olduğu tespit edilmiştir (Arisoy, 2009).

Bu çalışmanın amacı, problemlili internet kullanımının, ergenlerde disosiyatif yaşantı belirtileri üzerinde etkisi olup olmadığını ve bu iki kavramın ilişkisinin incelemektir.

Bununla beraber ergenlerin sosyodemografik bilgileri ile disosiyatif yaşantı belirtileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Sorunlu internet kullanımının kişinin kendi kimliğine ve çevresine karşı yabancılaşmasına neden olabilir. Sanal gerçeklik(VR)'e maruz kalanlarda duyarsızlaşma ve derealizasyon gibi disosiyatif deneyimlerde artış olduğunu gözlemlemiştir (O'Connor vd., 2010). Sanal bileşenden oluşan internet ortamında geçirilen süre ve yaklaşımlar kişide aynı etkiye neden olabilir. Aynı zamanda internetin yapısı gereği, bireyde sosyal ve duygusal sağlığa yönlendirebilir (Bernardi & Pallanti, 2009).

Yeni yüzyılda iletişim araçlarının arasına bilişim teknolojilerinin girmesi bu teknolojilerinin kullanımını da arttırmıştır. Bu iletişim araçlarının kullanım sıklığı ve süresinin artmasıyla bireyde ruh ve beden sağlığına ciddi etkileri olduğunu görmekteyiz (Kelleci, 2008).

Düzenli internet kullanım oranı 2020 yılında 16-74 yaş grubundaki bireylerde %76,5 iken, 2021 yılında 80,5'e yükseldi. İnternet kullanımın yaş aralıkları incelendiğinde ise 2004 yılında %26,6 olan 16-24 yaş grubunun kullanım oranı 2021 yılında %91,8'e yükselmiştir. Bu yaş aralığında internet kullanım oranları da incelendiğinde ergenlerin kullanım oranının yüksek olduğu görülmüştür (TÜİK, 2021).

Çalışmanın 13-18 yaş arasındaki ergenler arasından seçilecek Hatay'da bulunan ortaöğretim öğrencileri arasından yapılması sınırlılık olarak değerlendirilebilir.

İnternet kullanım amacı, sıklığı ve yapısı itibariyle insanların yaşantısı üzerinde doğrudan ilişkilidir. Sorunlu internet kullanımı ve birçok psikiyatrik bozukluk arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Derealizasyon ile depersonalizasyon gibi psikolojik etkileri ortaya çıkardığı görülmektedir. Bu nedenle sorunlu internet kullanımı ile disosiyatif yaşantılar belirtisi arasında ilişki vardır.

H1: Sorunlu internet kullanımı ve disosiyatif yaşantı belirtileri arasında anlamlı ilişki vardır.

Alt hipotezler:

1. Sorunlu internet kullanımı ile disosiyatif amnezi arasında ilişki vardır
2. Sorunlu internet kullanımı ile bireyde depersonalizasyon/derealizasyon arasında ilişki vardır
3. Sorunlu internet kullanımı ile etki altında kalma arasında anlamlı ilişki vardır

4. Sorunlu internet kullanımı ile absorpsiyon durumlarıyla aralarında anlamlı ilişki vardır.

Bu araştırma sonuçları itibari ile sorunlu internet kullanımı olan ergenlerde, kendine ve topluma olan yabancılaşmanın ne derecede olduğunu ortaya koyarak sorunun boyutlarının tespiti ve bu konuya yaklaşım metotlarının belirlenmesine katkıda bulunacaktır. Bu bağlamda yapılan sorunlu internet kullanımı çalışmalarına, psikolojik bozukluklarla ilişkisel incelemelerine bir yenisi eklenerek, sorunlu internet kullanımının psikolojik bozukluk olup olmaması bağlamındaki tartışmalı yaklaşıma katkı sağlayacaktır.

Sorunlu İnternet Kullanımı: Akademik, mesleki, ailevi, bireysel olarak kişinin yaşam kalitesini düşüren ve normal olanın dışında olumsuz ve bazen patolojik sonuçlar ortaya çıkaran kişinin biliş, davranış ve psikolojisinde olumsuz izler bırakan kontrolsüz bir biçimde internet kullanımını tanımlayan bir sendromdur (Caplan, 2005).

Bu çalışmada problemlili internet kullanımı, sorunlu internet kullanımı ve internet bağımlılığıyla birbirlerinin yerine kullanılmaktadır.

Aşırı internet kullanımını bir sorun olarak tanımlayan Grohol (1999) sosyalleşme kavramıyla, Davis (2001) patolojik internet kullanımı modeliyle, Caplan (2003) genelleştirilmiş problemlili internet kullanımıyla ve Young (1997) ise dört aşamadan (Sosyal Destek, Cinselliğe Kolay Erişim, Yaşam Koşulları ve Yeni Bir Kraker Yaratma) oluşan bir model ile açıklamıştır.

Disosiyasyon: Bireyde birbiriyle koordineli ve bütünlük içinde çalışan bellek, duygu ve düşüncede, kişinin kimlik oluşumu sürecinde belirgin değişimin ve ayrışmanın olmasıdır (Derin ve Öztürk, 2018). P.Janet'e (1907) göre bellek kişinin yaşantısını asıl düzenleyicisi olarak kabul etmiş ve belleğin iki temel görevini tanımlamıştır. Bunlardan birincisi yaşamdan ölüme kadar kayıt yapma ikinci ise kayıt yaptığı tüm duygu, davranış ve düşünceyi organize edip yeni gelen durumları değerlendirip şematize etmesidir.

Bireyler bu şekilde şemalar oluşturup daha sonraki yaşantılarında bu şemaların bireylerin yaşantılarını kolaylaştıracağını düşünüyordu. Kısacası disosiyasyon bireyin duyuş, biliş ve davranışları arasındaki organize çalışmasının bozukluğunu ifade eder. Dissosiyasyon, gündüz hayali, dikkat dağınıklığı, deja vu gibi sık karşılaşılan durumlardan, bireyin sosyal ve psikolojik bileşenlerinin uyumsuzluğu gibi patolojik durumlara kadar geniş perspektiften değerlendirilebilir. Dissosiyasyon bir savunma

mekanizması olarak değerlendirildiği gibi, bireyin yeni ya da olan şemayı içselleştirme problemi olarak ta ele alınabilir (Fahy, 1988).

İnternetin Dünyada ve Türkiye’de Gelişimi

Kullanım oranı olarak baktığımızda toplumun büyük bir çoğunluğunun temel ihtiyaçlarını giderdiği ve hayatının her alanında kullandığı internetin tarihi, 1957 yılında Sovyet Rusyanın Sputnik uydusunu fırlatmasına karşılık ABD’nin savunma alanında ARPA (Advanced Research Projects Agency) projesiyle başlamaktadır. 1962 yılında ABD Savunma sanayisinde kullanılmak üzere Hava Kuvvetlerinin ülkede askeri bilgisayar ağı kurmuş, kurduğu bu geniş ağ sistemini ARPA projesi desteklemiş ve bu projeye Arpanet ismini vermiştir (Arısoy, 2009).

Ortaya çıktığı ilk dönemlerde savunma mühendislik ve bilgisayar uzmanları tarafından kullanılmaktaydı ve internetin kullanımı bu kadar kolay değildi. İnternetin ortaya ilk çıktığı dönemlerde ev veya ofis ortamlarında internet kullanımı karmaşıklığından kaynaklı kullanılmaktaydı. Tim Berners Lee 1991 senesinde WWW (world wide web)’i buluşunu yaptı ve bu buluş birçok kurum, kuruluş ve yapının değişiminde büyük öncülük etti.

İnternet World State 2021’in 1. çeyreğinde ülkelerin nüfusa göre internet kullanım oranları Latin Amerika nüfusunun %75,6 Asya nüfusunun %63,8 Kuzey Amerika %93,9 Avrupa nüfusunun %%88,2 Orta Doğu nüfusun %74,9 Okyanusya nüfusunun %%69,9 Afrika nüfusunun %43,2’si internet kullanmaktadır (Internetworldstats, 2021).

Türkiye’de internet ilk defa 1993’ün Nisan ayında Orta Doğu Teknik Üniversitesi tarafından kullanılmaya başlanmış ve Uzunca bir süre ana dağıtım merkezi olarak bu üniversite kullanılmıştır. Daha sonra birçok üniversite farklı sistemleri üzerinden internetin ülkemizde gelişimine katkı sağlamıştır. Başlangıçta akademik çevrede kullanılan internet 2000’li yılların başlarında ticari faaliyet gösteren birimlerinde dikkatini çekmesi ile yaygınlaşmaya başlamıştır. İnternet kullanımı Türkiye’de her geçen gün daha da yaygınlaştığı görülmektedir.

Tablo 1.

Türkiyede İnternet ve Bilgisayar Kullanımı (TÜİK, 2020)

Yaş aralığı	16-24	25-34	45-54	65-74
Bilgisayar Kullanımı 2004	32,50%	19,80%	7,90%	0,04%
Bilgisayar kullanımı 2018	68,20%	61,70%	32,60%	27,10%
İnternet Kullanımı 2004	26,60%	15,70%	5,50%	0,40%
İnternet Kullanımı 2020	91,80%	93,50%	75,80%	27,10%

İnternet kullanımının en fazla olduğu yaş aralığı 16-24'tür. 2004 yılında bu yaş aralığının internet kullanım oranı %26,6 iken bu oran son araştırmada %91,8'e yükselmiştir (TÜİK, 2020).

İnternet Bağımlılığı

Goldberg 1996 yılında ilk defa internet bağımlılığı kavramını ortaya atmıştır. Bu konu ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında internet bağımlılığı tanısal ve tanımsal bağlamda ortak bir görüş olmadığını görmekteyiz. Patolojik internet kullanımını ifade etmek için en çok tercih edilen kavram ise “sorunlu internet kullanımı” kavramıdır (Altıntaş ve Öztabak, 2016). Sorunlu internet kullanımını tanımlayacak olursak bireyin sosyal, bilişsel ve psikolojik açıdan olumsuz yönde etkileyecek şekilde, patolojik boyutlara varan internet kullanımınıdır (Davis, 2001). Young (2004) ise bireyin interneti kontrol edilemeyecek boyutta aşırı kullanması ve yokluğunda anksiyete ve öfke durumunun ortaya çıkması olarak tanımlamıştır. Problemlerli internet kullanımı aile, çevre ve kişilik ile ilgili farklı alanlardaki eylemlerini etkileyen, akademik ve mesleki başarıya olumsuz eden, kişide davranış bakımından patolojik sonuçlar ortaya çıkaran bir sendromdur (Caplan, 2003). Bireyin internet kullanım süresini ve sıklığını kontrol etmede sıkıntı yaşaması ve bir nevi dürtü kontrol bozukluğu olarak tanımlanabilir (Shapira, 2000). Problemlerli internet kullanımı alanında net bir tanımlama yapılmasa da yapılan tanımlamaların ortak özelliği kişilerin kontrolsüz bir şekilde internette vakit geçirmeleri ve bunun sonucunda kişinin yaşantısında olumsuz yönde etkilerini ortaya çıkması olarak açıklanabilir (Arısoy, 2009).

İnternet bağımlılığının temelini oluşturan bilgisayar ve ekran bağımlılığı terimi ilk olarak 1970'ler ve 1980'lerde metotsal bildirilerde karşımıza çıkmaktadır (Shotton, 1991). Aşırı ve kontolsüz internet kullanımını açıklamak için çeşitli tanımlamalar yapıldı ve bu durumu açıklamak için “internet bağımlılığı”(Kimberly S Young, 1998), “sorunlu internet kullanımı”(Scherer, 1997), “patolojik internet kullanımı” ve “internet bağımlılığı bozukluğu” gibi terimler kullanıldı. İsimlendirmeler farklı olsa da aslında kastedilen içerik ve bozukluk aynı durumu ifade etmektedir. Bu araştırma boyunca internet bağımlılığı, problemlerli internet kullanımı ve sorunlu internet kullanımı kavramları aynı anlamda kullanılacaktır.

Tanımlama ve Tanı Koyma

Hayatımızda internet kullanımını artması ile internetin kendisinin insan üzerindeki olumsuzlukları da bilim dünyasında ilgi uyandırmıştır. Sorunlu internet kullanımı alanında yapılan çalışmalara baktığımız zaman, bu durumun problem olmasına neden olan faktörlerin bireyde ekonomik sosyal ve mesleki anlamda işlevsel aksaklıklara neden olduğu varsayımı çerçevesinde yapılmıştır (Beard, 2005). Medyaya yansıyan ve uzun süre internet kullanımından kaynaklı hayatını kaybeden genç yetişkin bireylere dair olumsuzluklar (Koyama vd., 2010) sorunlu internet kullanımı konusunun popülerliğini arttırmıştır. Sorunlu internet kullanımını anlamak için sağlıklı internet kullanımının tanımını, bireyde herhangi bir rahatsızlığa neden olmayacak, bilişsel davranışsal aksaklıklar oluşturmayacak şekilde kişinin amacına hizmet eden ve kişide çeşitli olumlu beceriler oluşturan internet kullanımı olarak yapabiliriz (Caplan, 2002).

Young'ın İnternet Bağımlılığı Modeli ve Tanı Ölçütleri

Sorunlu internet kullanımını tanımlamak için birbirinden farklı tanı kriteri kümeleri oluşturulmuştur. Young (1996) sorunlu internet kullanımı olan bir kadının hikayesini anlattığı bir sunumda DSM-4'teki madde bağımlılığı kriterlerini sorunlu internet kullanımını ile ilişkilendirerek anlatmıştır. Young'un yaptığı bu çalışmada sorunlu internet kullanımının, madde bağımlılığında olduğu gibi bireyde kimyasalların neden olduğu fiziksel sonuçların olmaması bağlamında, sorunlu internet kullanımını madde bağımlılığı kriterleri ile karşılaştırması tartışıldı.

Young Sorunlu internet kullanımı modelini 4 kriter ile açıklamaktadır:

- 1. Yeni Bir Karakter Yaratma:** Gerçek yaşamdaki kimliklerinden uzaklaşmak isteyen bireyler internet ortamında yeni bir kişilik oluşturabilirler.
- 2. Sosyal Destek:** Bireyin sosyal yaşamında rahatça ifade edemediği duyguları, düşünce ve fikirleri internet ortamında sürekli olarak aynı siteler aynı gruplar ve online oyunlar içerisinde ifade kolaylığı kişide sorunlu internet kullanımına neden olabilir.
- 3. Yaşam Koşulları:** Kişilerin yaşam koşulları internet kullanımını, süresini ve oranını etkiler. Kişinin aktif bir çalışma ortamı yoksa bu kişiler sorumlu internet kullanımına yatkın olabilirler. Bununla birlikte yaşam koşulları kriteri, kişinin çekingenliği, iletişim problemi, sosyal fobisinin olması ve bu durumlardan kaçma davranışı olarak kontrolsüz internet kullanımına yönelmesi olarak açıklanabilir.

4. Cinselliğe Kolay Erişim: Kendi sosyal yaşamlarında duygusal ve cinsel yakınlık konusunda problem yaşayan kişiler bu duruma çözüm olarak sanal ortamda kendi kimliklerini gizleyerek, cinsel eylemlerde bulunabilirler.

Problemlili internet kullanımının, herhangi bir psikolojik bozukluk başlığı altında incelenmemiş olması ve problem olarak tanımlanmamış olması sebebiyle Young (1996), problemlili internet kullanımına en yakın bağımlılık olarak kumar bağımlılığını görür ve bu durumu temel alarak sekiz maddelik problemlili internet kullanımı değerlendirme ölçütü oluşturur.

Tablo 2.

Young İnternet Bağımlılığı için Tanı Kriterleri (Kimberly S Young, 1998).

Aşağıdaki belirtilerden en az 5 tanesi gözlemlenmesi

1. Zihinsel olarak internetle ilgili sürekli ve aşırı uğraş.
2. İnternette istenilen keyfe ulaşmak için internet kullanım süresini arttırmak.
3. Aşırıya gidilmiş internet kullanımını azaltma, kontrol etme veya bırakmaya yönelik girişimlerin başarısız olması
4. İnternetin kullanım süresinin tamamen kesilmesi ya da azaltılması durumunda, çökkünlük ya da kızgınlık ve huzursuzluk hissinin artması.
5. Planlanan kullanım süresinin aşılması
6. Kariyerle ilgili fırsatların değerlendirilmemesi veya tehlikeye atılması, aile, iş, okul ve arkadaş çevresiyle ilişkisinde bozulmalar olması.
7. Kendi çevresine, terapistine başkalarına internet kullanım süreleriyle ilgili yalan söyleme.
8. Kişi problemlilerinden kaçmak için interneti sığınak olarak kullanması (örn: suçluluk, çaresizlik, çökkünlük, kaygı).

Griffiths'in Tanı Ölçütleri

Griffiths problemlili internet kullanımını belirlediği kriterlere göre “bağımlı davranış” olarak değerlendirilmiştir (Griffiths, 1999).

Tablo 3.

Griffiths'in Göre Bağımlı Davranış Kriterleri

1. Dikkat çekme. İnsanın sergilediği bir davranışlar, zihinsel süreçte insan için en önemli duruma geldiğinde açığa çıkar. Bu düşünceler düşüncelere (bilişsel çarpıtma yada zihinsel meşguliyet), şiddetli isteklere, duygulara ve davranışlara hakim olur. Örneğin kişinin internet kullanıcılarının internette geçirmedikleri sürede de, internette geçirecekleri süreleri düşünmeleri gibi
2. Duygu durum değişikliği: İnternete bağımlı olan bireyin öznel olarak deneyimleridir, Bağlanılmış herhangi bir işte olduğu gibi kişide internette uğraştığı zamanlarda “canlanma” olduğu görülmektedir.
3. Tolerans: Kişinin yaptığı eylemden aldığı hazı arttırmak için o işle uğraştığı geçirdiği süreyi arttırması. Bu durum internet bağımlılığında da görülür.
4. Yoksunluk: Bir işle uğraşırken alışlagelmiş süregenliğinin kesilmesi neticesinde ortaya çıkan ve hoş olmayan fizyolojik ve duygusal değişimlerdir. (İnternet bağımlılarında bu durum internette yoksun bırakıldığında titreme ve öfke krizleri yaşaması bu duruma örnek olarak gösterilebilir).
- 5 Çatışma: Bağımlı kişilerde iş sosyal hayat ve hobilerde yaşanan değişiklikleriyle bunun sonuçlarını ve kendi içsel çatışmalarıyla çevresiyle olan çatışmalarını açıklar.
6. Nüks: Belirli aktivitelerin terk edilmesinden uzun bir süre sonra daha önceki örüntüleriyle aynı ya da daha fazla sergilenmesi durumudur. Bu durum bağımlılarda uzun süren kaçma davranışı ve kontrolün sona ermesi anlamına gelir.

Goldberg'in Tanı Ölçütleri

Goldberg (1996), Problemlili internet kullanımını tanı için yedi maddelik bir ölçek geliştirmiştir, Young'un (1996) tanımladığı problemlili internet kullanımının yapısal olarak dürtü kontrol bozukluğuna daha yakın olduğunu ve bu nedenle problemlili internet kullanımı tanısının, DSM-IV'te yer alan dürtü bozukluğu kriterlerine dayanak göstererek yapılması gerektiğini öne sürmüştür.

Tablo 4.

Goldberg'e Göre İnternet Bağımlılığı İçin Tanı Kriterleri

Kişinin 12 aylık zaman diliminde aşağıdaki kriterlerden 3'ü ya da fazlasını kendini gösteren ve sıkıntıya neden olan ve klinik bağlamda bozulmaya neden olan aşırı ve uygunsuz internet kullanımı.

---

1. Tolerans gelişimi

- a. İnternet kullanım sırasında duyulan keyif hissinin sürekliliği ve devamı için ya da bu hazzın dozunu arttırmak için internet kullanım süresini arttırmak.
- b. İnternet kullanım süresinde değişim olmamasına rağmen alınan hazzın düşmesi

2. Yoksunluk Gelişimi

Aşağıdaki maddelerden 2 veya daha fazlasının sonraki süreçlerde bireylerde gözlnmesi ve kişilerin mesleki, sosyal alanlarda ve ailevi sorunlar yaşaması

- a- İnternetle ilgili hayaller kurma
- b- İnternetle ilgili çevrimiçi takıntılı düşünce
- c- Psikomotor ajitasyon
- d- Kaygı

e- Farkında olarak ya da olmayarak klavyenin tuşlarına basma

f- Yukarıda sıralanan durumlardan kurtulmak için internete veya başka ağlara bağlanma

3. Planlanan internet kullanımı ve kullanılan sürenin fazlalığından dolayı birbirine uymaması

4. İnternet kullanım süresini kontrol etme isteğinin bulunması ve başarısızlıkla sonuçlanması

5. İnternet kullanımından meydana gelen olumsuz durumlardan kurtulma isteği

6. aşırı internet kullanımdan dolayı ertelenen iş ve davranışların artması ve ailevi ve kültürel iletişimde azalma meydana gelmesi.

7. İnternet kullanımından kaynaklı, hayatın birçok alanında aksaklıklar olmasına rağmen internet kullanım süresinin fazlalığının devam etmesi.

Shapira ve Arkadaşlarının Tanı Ölçütleri

Shapira ve arkadaşları (2000) problemlili internet kullanımını kontrolsüz zaman tüketimi kişinin sosyal, mesleki ve maddi açıdan zorluğa sokan durum olarak tanımlamıştır.

Tablo 5.

Shapira ve arkadaşlarının 'Problemlı İnternet Kullanımı' tanı kriterleri (Shapira vd., 2003)

A. İnternet kullanımıyla ilgili aşağıdaki durumlardan en az bir tanesiyle meydana gelen zihinsel uğraşı vardır.
1- Planlı internet kullanımı çabasının sonuçsuz kalması
2- Planlanan süreden daha uzun internette vakit geçirilmesi
B. İnternetin aşırı kullanımı veya internetle ilgili zihinsel uğraşın fazla olması sosyal hayat, iş veya diğer önemli yaşam faaliyetlerinde klinik belirtilere ya da işlev kaybına sebep olmaktadır.
C. İnternet kullanımındaki aşırılık başka bir eksen bozukluğuyla açıklanamadığı gibi, mani epizodları ya da hipomani esnasında da oluşmaz.

Tao ve Arkadaşlarının Tanı Ölçütleri

Tao ve arkadaşları (2010) internet bağımlılığı kriterlerine süre faktörünü eklemişlerdir. Buna göre sorunlu internet kullanımının tanısal ölçütleri, semptom belirtisi (yedi klinik belirti) süre belirtisi (bağımlılığın günde en az 6 saat olası şartıyla, en az 3 ay boyunca devam etmesi), işlevsellikte bozulma belirtisi (psikososyal ve fonksiyonel) ve dışlama belirtisi (psikotik bozukluk veya bipolar bozukluk) kriterleri şeklinde ayırarak uyarlamışlardır (Tao ve ark. 2016)

Tablo 6.

Tao ve Arkadaşlarının İnternet Bağımlılığı Tanı Kriterleri

A. Semptom kriteri
Aşağıda belirtilen ölçütlerin tamamının görülmesi:
1. Zihinsel olarak internetle uğraşta fazlalık (internette gerçekleştirilen eylemleri düşünme ve ilerideki eylemleri planlama)
2. Anksiyete, disfori, sıkılma ya da iritabilite gibi belirtilerin internet kullanımının kesilmesinden birkaç gün sonra ortaya çıkması ve çekilme belirtileri
Aşağıdaki belirtilerden en az birinin olması:
1. Kişinin doyum sağlamak için internete geçirdiği süreyi arttırması
2. İnternet kullanımını düzene sokmak ve kontrollü hale getirme çabasının başarısızlıkla sonuçlanması.
3. Problemlı internet kullanımından kaynaklanan ruhsal ve fizyolojik rahatsızlıkların meydana gelmesine rağmen internet kullanımının devam etmesi
4. İnternetin problemlı kullanımından kaynaklı internet dışı aktivitelere isteği azalması
5. İnterneti suçluluk, çaresizlik, kaygı gibi disforik duygudurumlardan uzaklaşmak, kaçmak ya da rahatlamak için kullanma
B. Dışlama kriteri
Bipolar bozukluk ya da psikotik bozukluklarla, problemlı internet kullanımı ile daha iyi açıklanamaz.
C. İnternet bağımlılığında klinik bozulma kriteri kişinin mesleki akademik ve insan ilişkileri kaybetmeyi içine kapsayacak şekildeki bozulmalar.
D. Süre kriteri
İnternetin aşırı kullanımının bağımlılık olarak değerlendirebilmek için en az 3 ay sürecek şekilde günlük en az 6 saat kullanımı gerekmektedir(iş/akademik amaçlı kullanım hariç).

Epidemiyoloji

Kullanılan tanı kriterlerinin farklılığından dolayı problemlili internet kullanımının yaygınlığı ile ilgili bilgiler kısıtlıdır. Problemlili internet kullanımının tanınması üzerindeki farklılıklar araştırmacıların, kendi değerlendirme kriterlerini geliştirmesini sağlamıştır. Bu farklılıklar değişik toplumlarda prevalans ile ilgili farklı sonuçlara ulaşılmasına neden olmuştur. Değerlendirme kriterlerinin farklı olmasına rağmen yapılan araştırmalarda problemlili internet kullanımının yaygınlığı %0,3- 38 arasında değiştiğini görmekteyiz (Bozkurt vd., 2016)

Problemlili internet kullanımının cinsiyet olarak yaygınlığına baktığımızda erkeklerin kadınlara oranla 2-3 kat daha fazla bu duruma maruz kaldığını görmekteyiz. Yapılan araştırmalarda problemlili internet kullanımının genç popülasyonda diğer yaş gruplarına oranla daha fazla olduğu gözlemlenmektedir. Farklı ülkelerde yapılmış çalışmaların epidemiyolojik verileri tablo 7 de verilmiştir.

Tablo 7.

Farklı Ülkelerde Yapılmış Çalışmaların Epidemiyolojik Verileri

Araştırmacılar	Yaygınlık	Örneklem	Ülke
Kuss ve ark. (2006)	İB: % 3.7	Öğrenci (3105)	Hollanda
Adiele ve ark. (2006)	İB: % 3.3	Üniversite Öğrencileri (1022)	Nijerya
Canbaz ve ark. (2009)	İB: %1.2 MİB: %19.9	1315 lise öğrencisi	Türkiye
Johansson ve Gotestam (2004)	% 1.98 (erkek:%2.41, kız:%1.51)	3237 ergen	Norveç
Aboujaoude ve ark. (2006)	%0.35 - %0.39	2513 erişkin	ABD
Kim ve ark. (2006)	İB: % 1.6 MİB: %37.9	1553 lise öğrencisi	Kore
Kaltiala-Heino ve ark (2004)	Erkekler: %1.75 Kızlar: %1.4	7229 ergen	Finlandiya
Canan ve ark. (2010)	MİB: %11.6	300 lise öğrencisi	Türkiye
Kei Mak ve ark. (2007)	İB: % 18	Öğrenci (860)	Hong Kong
Christakis ve ark. (2011)	İB: % 4	Öğrenci (307)	ABD
Lin ve ark. (2012)	İB: % 15,3	Öğrenci (3616)	Tayvan
Wang ve ark. (2003)	İB: % 12.2	Öğrenci(14296)	Çin
Yoo ve ark.(2004)	İB: % 0.9 MİB: %14	535 ilkokul öğrencisi	Kore
Tahiroğlu ve ark. (2008)	MİB: %7.6	3975 üniversite öğrencisi	Türkiye
Morahan-Martin ve Schumacher (2000)	İB: % 8.1	277 üniversite öğrencisi	ABD
Bakken ve ark. (2009)	İB: % 1	Yetişkin (3399)	Norveç
Niemz ve ark. (2005)	İB: % 18	Öğrenci (371)	İngiltere
	MİB: Muhtemel internet bağımlılığı İB: İnternet bağımlılığı		

Sorunlu İnternet Kullanımının Etkileri

Sorunu internet kullanımının etkilerini incelediğimizde birçok alanda problemlere sebep olduğunu yapılan araştırmalarda görmekteyiz. Sorunlu internet kullanımının bireylerin diğeriyle olan ilişkisini ve ilişkisinin kalitesine düşürdüğünü ve bu nedenle bireyin giderek yalnızlaştığı belirtilmektedir (Kalkan, 2012)

Sorunu internet kullanımının bireyin sağlık, psikolojik (Ögel, 2012), akademik başarı (S. Derin, 2013) aile ilişkilerinde (Akbulut, 2013) olumsuzluğa neden olmasıyla birlikte, sorunlu internet kullanımının kişide fiziksel (İnandı ve Akyol, 2001) problemler ortaya çıkardığı sonucunada ulaşılmıştır.

Sorunlu internet kullanımı kriterlerine göre, bu alanda sorun yaşayan kişiler yalnızlık ve sosyal olarak izole hayat yaşadıkları için bu bireylerin, diğer bireylerle olan ilişkileri, ailevi ilişkileri, akademik başarısı gibi durumlarda problem yaşadığı görülmektedir (Durak Batıgün ve Kılıç, 2011). İnterneti patolojik bir şekilde ihtiyacının dışında kullanan kişiler aile içi iletişimlerinde problem yaşanmakta ve bu aile bireyleri birbirleriyle duygusal ve psikolojik olarak yakınlık kuramamaktadır (Yalçın, 2003). Aile içerisindeki bu iletişimsizlik nedeniyle ergenler kendilerine sosyal ortamlarda sanal arkadaşlıklar ve gruplar kurmaktadır (Aksüt, 2007).

Sorunlu internet kullanımına sahip bireyler kendilerini ifade etmede zorluk yaşama, dürtüsel davranışlar sergileme ve duygusal olarak diğer bireylere göre daha kırılgan bir yapıya sahip olma gibi problemler sergilemektedirler (Aslan ve Aylaz, 2014).

Ortaöğretim seviyesinde öğrenim gören 997 öğrenciyle yapılan bir araştırmada internet kullanım oranı ile akademik başarısı arasında ters yönde ilişki saptanmıştır (Yavuz, 2018). Benzer bir çalışmada akademik başarının düşüklüğünün yanısıra, öğrencilerin yalnızlık duygularında arttığı da görülmektedir (Eldeleklioğlu ve Batık, 2013).

Sorunlu internet kullanımı, patolojik denebilecek problemlere neden olmaktadır. İnternetin ihtiyaç dışında aşırı kullanılması bireyde yeme (Canan, 2016), stres (Ainin vd., 2016), kaygı- duygu durum bozukluğuna (Shapira vd., 2003) depresyona (Xin vd., 2018) neden olmaktadır. Sorunlu internet kullanımı bireylerde düzensiz uyku ve bunun sonucunda uyku problemlerinde neden olmaktadır (Anderson, 2001).

Sorunlu internet kullanımı sergileyen bireyler, internet karşısında gereğinden fazla hareketsiz kaldıkları için fizyolojik olarak birçok hastalığa yakalanma riskleri artmaktadır. İnternette uzun süre uzak kalmak ergenlerde kaygı oluşturduğu için

internet kullanım suresini arttırmak için uyku açıcı gıdalar tüketirler ve bu durum kişide uyku problemine neden olur (Keser Özcan, 2004). Patolojik bir şekilde internet kullanan bireylerde, hipersomnia ve insomnia gibi uyku problemlerini ortaya çıktığı gözlemlenmektedir (Keser Özcan, 2004).

Problemlili internet kullanımının fizyolojik sonuçlarına, gözlerde yanına, uyku problemi, bulanık görme, parmakların uyuşması (Tateno ve ark., 2016) kas ağrısı gibi beden sağlığını olumsuz etkileyen rahatsızlıkları örnek gösterebiliriz.

Disosiyatif Bozukluklar

Kelime anlamı olarak iki olgunun birbirleri arasındaki ilişkinin ortadan kalkması anlamına gelen disosiye kelimesinden gelmektedir (Braun, 1984). İki ya da ikiden fazla kişilik özellikleri sergileme ve kişide kimlik bölünmesi olarak tanımlanmaktadır. Ülkemizde yapılan çalışmalara baktığımızda bu sözcüğün "ayırışma, bölünme, çözülme" gibi kelimelerle açıklandığını görmekteyiz

DKB, bölünmüş kimlik yapısını, kişinin kendisini ve eylemlerinin kontrolünün kaybını kapsamaktadır. Başkaları tarafından gözlemlenebilen ya da kişinin farkında olduğu devinsel-duyusal, biliş durumu ve algıda değişimler olarak tanımlanır (APA, 2013). Dissosiyatif bozuklukların içerisine amnezi, kimlik dağınıklığı, depersonalizasyon/derealizasyon gibi durumları içermektedir.

Psikiyatride ve klinik psikolojide dissosiyasyon bireyde davranışların, duygudurumun, kimliğin ve duygulanımının uyumlu çalışmasındaki bozukluğu ifade eder. Dikkat dağınıklığı, deja vu fenomeni ve gündüz hayal kurma gibi durumlardan kişinin anılarını, davranışlarını hislerini ve düşüncelerini, bilinç düzeyi ile entegrasyonunu yapmada güçlük çekmesi gibi patolojik sonuçlara varan durumlarla da açıklanabilir (Demitrack vd., 1990; Haprper, 1969).

Dissosiyatif yaşantı belirtilerinin toplumda yaygın olarak görülmesi insanların bu fenomenin kişinin kendisi için önemli durumlara hizmet etmesinden kaynaklanabilir (Ludwig, 1983). Bu açıklamaya göre dissosiyasyonun uyum sağlayıcı yönünün olduğunu görmekteyiz. Dissosiyasyon bireyde bir savunma mekanizması olarak yorumlanabildiği gibi kişinin bilgiye içselleştirme aşamasındaki problem olarak da değerlendirilebilir (Oktay, 2016). Bireylerin stres altındayken bu durumu duygu düzenleyici savunma mekanizması olarak kullandıkları görülmektedir (Balcıoğlu ve Balcıoğlu, 2018)

Bireylerin duygu düzenleyici savunma mekanizması olarak kullanılmasının artması bireyde psikososyal işlevselliğin bozulmasına neden olabileceği düşünülmektedir (Kourt, 2011). Dissosiyasyonun savunma kapasitesi olarak sıklıkla kullanılan bir yöntem haline gelmesi, bu kullanımdan kaynaklı bireyin yaşantısında bir problem olmaya başlaması ve psiko-sosyal işlevsellikte bozulmalar, dissosiyatif bozukluk olarak tanımlanabilir (Sar, 2000).

Dissosiyatif bozuklukların kişiden kişiye farklı belirtiler göstermesi bu durumla ilgili tanı koyma sürecini güçleştirmektedir. Bu nedenle dissosiyatif bozuklukların belirlenmiş bir tedavisi bulunmamaktadır (İslam, 2009). Bireyde dissosiyasyonun başlaması aşamalı veya aniden olabilir ve bu durum kişide geçici ya da kalıcı olabileceği belirtilmektedir (APA, 2013).

Dissosiyasyonun tanımlama sürecine baktığımızda nevroza ve histerik durumlarla tanımlanmaya çalışıldığını, birlikte ele alındığını görmekteyiz. Psikiyatrik hastalık içerisinde dissosiyatif bozukluklar yüksek prevalansa sahip olmalarına ve bu alanda çok sayıda bilimsel çalışmalar yapılmasına rağmen ülkemizde ve diğer ülkelerde tedavileri bakımından ortak bir paydada birleşmediği görülmektedir (E. Öztürk, 2018).

Dissosiyatif bozukluk eksenli olmayan psikoterapi yöntemleriyle ilaç tedavilerinden etkin sonuç alınmadığı görülmektedir. Dissosiyatif bozuklukların bu nedene bağlı olarak ve bu durumda tam iyilik halinin olabilmesi için dissosiyatif bozukluk tanısına özgü travma merkezli psikoterapi yöntemlerinin ve klinik yönelimlerin kullanılması gerekmektedir (Öztürk, 2003).

Tarihçe

Dissosiyatif bozuklukların kabulü psikolojide travmanın insanda hayati bir öneme sahip olmasının fark edilmesiyle başlar. Gerek dissosiyatif bozukluklar gerekse travmalara verilen önem bu iki alanın birlikte ve etkileşimsel gelişmesine zemin hazırlamıştır. Bireylerde benlik savunma kapasitesi olarak dissosiyasyon, kişide entegre bir şekilde işlev görmesi gereken bellek, kimlik, duygu ve düşünce süreçlerinde ayrışma meydana gelmesidir. Bu alandaki en eski veriler 17. yy'da yaşamış olan Paracelsus'a kadar uzanmaktadır (Öztürk, 2018).

Bireylerin stres altındayken bu durumu duygu düzenleyici savunma mekanizması olarak kullandıkları görülmektedir (Balcıoğlu & Balcıoğlu, 2018). Bireylerin duygu düzenleyici savunma mekanizması olarak kullanılmasının artması, bireyde psikososyal işlevselliğin bozulmasına neden olabileceği düşünülmektedir (Kourt, 2011).

Dissosiyasyonun savunma kapasitesi olarak sıklıkla kullanılan bir yöntem haline gelmesi, bu kullanımdan kaynaklı bireyin yaşantısında bir problem olmaya başlaması ve psiko-sosyal işlevsellikte bozulma başlarsa bu durum dissosiyatif bozukluk olarak tanımlanabilir (Sar, 2000).

Dissosiyatif bozukluklar travmatik erken çocukluk yaşantıları ve çocukluk çağı ihmalleri ile benzer yapıya sahiptir (Öztürk, 2018). Dissosiyatif bozuklukların içerisine amnezi, kimlik dağınıklığı, depersonalizasyon/derealizasyon, amnezi gibi kişinin zihinsel entegrasyonunda ayrışmadan kaynaklı durumları içermektedir. Bu sebeple DKB'nin, kişiye etkisinin uzun ve yıkıcı olduğu belirtilmektedir (Putnam, 1997).

Tarih boyunca dissosiyasyon, nevroza ve histeri ile beraber anılmıştır. Önceleri bu durum tanımlanırken dissosiyasyonun histerik belirtileri ön planda tutulurken, modern görüşte bu yaklaşımın önemi azalmıştır. Klinik ve tarihsel kökenini incelediğimizde dissosiyasyonun bu hastalıkların temelinde yatan bir süreç olduğu unutulmamalıdır (Şarlak ve Öztürk, 2018).

1800'lü yıllardan itibaren karşımıza farklı yaklaşım ve isimlerle çıkan dissosiyatif bozukluğun sendrom olarak (1493–1541) belirtilmesi ilk kez Paracelsus'un Meyhanede çalışan ve iki farklı kişilik özelliği sergileyen bir kadından bahsettiği vakada karşımıza çıkmaktadır. Kadının ikinci kişiliği uyurgezer halde para çalıp eşyaları kırdığını ve bunu 'orijinal kendiliğinin' hatırlamadığı aktarılmıştır. Daha sonra ise B. Rush (1746–1813) bu konuyla ilgili double mind (çift zihinli) adında iki vaka yayınladığını görmekteyiz (Özden, 2018). Dissosiyasyonu sistematik olarak inceleyen ve bu kavramı geliştiren kişinin Pierre Janet (1859-1947) olduğu bilinmektedir (van der Kolk ve van der Hart, 1989) P. Janet'e göre yeni karşılaşılan durumlar zihne kaydedilirken, hafıza bu yeni bilgi ve yaşantıyı duyum, biliş, düşünce ve fiillerle entegre etmektedir. Karşılaşılan yeni durumda entegrasyonun başarılı olması bilişsel değerlendirmeye ilgilidir.

Janet belleği, işlevsel olarak zihnin organize edici aracı olarak görmüş ve belleğin iki önemli görevi olduğunu belirtmiştir. Bu işlevler kişinin hayatı boyunca tüm duyguları alma ve depolama, diğer görevi ise daha önce kaydedilmiş ve entegrasyonu sağlanmış anılar çerçevesinde yeni karşılaşılan, yeni kaydedilen verileri kategorize ve organize etmektedir (Öztürk ve Şar, 2005).

Bu alanla ilgili derinlemesine inceleme yapan P. Janet'e göre travmatik yaşantılar sırasında, kişi 'bilinçaltı sabit fikirler' adını verdiği yeni bellek tabakaları oluşturuyor. Bilinçaltı sabit fikirler, travmatik belleği duygulanımsal ve bilişsel olarak ayrı bir

durum olarak kaydedip, bireyde bu durumu bilinçli farkındalığın dışında tutuyor. Janet'in geliştirdiği bilinçaltı sabit fikirler, flaşbek konversiyon ve kabuslara dönüşüp daha sonra oradan da DKB'deki alter kişilikleri de içine alan geniş bir anlamı ifade etmektedir (van der Kolk ve van der Hart, 1989).

1968 yılına kadar dissosiyatif bozukluklar ile ilgili tanı tanımlama ve sınıflandırma görülmemektedir. 1968 yılında histerik bozukluklar başlığı altında "dissosiyatif tıp histerik nöroz", adıyla DSM-II'de yer almıştır (APA, 1968). Dissosiyatif bozuklukların tanı kriterler DSM-III'te, DSM-II'deki kriterlerin aynısı gibi yer aldığı görülmektedir. Daha sonra ise DSM-III-R'de belirti olarak beş alt kategoride yer aldığı görülmektedir. DSM-IV'te ise hastalığın bireydeki etkilerinin bilişsel ve bellek boyutları incelenmiştir. Son olarak dissosiyatif bozukluklar dissosiyatif amnezinin içerisine alınarak ve belirti kateogorileri dört alt başlıkta ele alınarak belirleyici bir şekilde tanımlanmıştır (APA, 1980, 1987, 1994, 2013).

Psikiyatrik hastalık içerisinde dissosiyatif bozukluklar yüksek prevalansa sahip olmalarına ve bu alanda çok sayıda bilimsel çalışmalar yapılmasına rağmen ülkemizde ve diğer ülkelerde tedavileri bakımından ortak bir paydada birleşilmediği görülmektedir. Dissosiyatif bozuklukların kişiden kişiye farklı belirtiler göstermesi bu durumla ilgili tanı koyma sürecini güçleştirmektedir. Bu nedenle dissosiyatif bozuklukların belirlenmiş bir tedavisi bulunmamaktadır (İslam, 2009). Dissosiyatif bozukluk eksenli olmayan psikoterapi yöntemleri ve ilaç tedavilerinden etkin sonuç alınamadığı görülmektedir. Dissosiyatif bozuklukların bu nedene bağlı olarak ve bu durumda tam iyilik halinin olabilmesi için dissosiyatif bozukluk tanısına özgü, travma merkezli psikoterapi yöntemlerinin ve klinik yönelimlerin kullanılması gerekmektedir (Öztürk, 2003).

Ülkemizde 1994 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinde Vedat Şar'ın kurduğu Dissosiyatif Bozukluklar Programı bu alandaki çalışmaların ülkemizde ciddi bir şekilde başladığını göstermektedir. Bu gelişme "travma ve dissosiyasyon" alanlarında yapılacak çalışmalar için kritik önem arz etmektedir. Klinik psikoterapiye ve dissosiyatif bozukluklar birimlerinde birçok bilimsel çalışmalar yapılmıştır (Öztürk, 2017)

Epidemiyoloji

Kişilerde dissosiyasyonu yaşama şekli 3 farklı durumda gerçekleşir.

1) Gündüz rüyalar ve otomatik davranışlar gibi kişilik özelliği olarak görüle ve zararsız kabul edilen şekil.

2) Travma ve strese karşı bir savunma mekanizması olarak kullanılan şekli,

3) Klinik bozukluklar sonucunda ortaya çıkan sendrom ve patolojik belirti olarak görülen şeklidir (Stockdale vd., 2002)

Dissosiyatif yaşantı bozukluklarının epidemiyolojisi ise 3 ana hat ile açıklanmıştır. Dissosiyatif bozuklukların toplumdaki genel yaygınlığı, DKB insidansı ve son olarak farklı psikiyatrik bozukluklarda dissosiyatif yaşantı deneyimleri şeklinde açıklanmıştır.

DSM-III-R’de Dissosiyatif Bozukluklar İçin Yapılandırılmış Klinik Görüşme Çizelgesi (Steinberg vd., 1990) geliştirilene kadarki süreçte yaygınlık ile ilgili yapılan çalışmalar tanımlayıcıydı.

Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES) (Bernstein ve Putman, 1986), Dissosiyasyon Yaşantıları Anketi (Riley, 1988) gibi geçerliliği ve güvenilirliği yüksek ölçüm araçları DKB’nin yaygınlığı hakkında önceki çalışmalara göre tanımlayıcı verilerle beraber daha net bilgilere ulaşmamızı sağladı.

Yeme bozukluklarında (Demitrack vd., 1990), posttravmatik stres bozukluğunda (Dondershine vd., 1988), borderline kişilik bozukluğunda (Özden, 2018) ve fobik bozukluklarda kişinin dissosiyasyon olma olasılığının yüksek olduğu bildirilmiştir.

Madde bağımlılığı olan 100 yetişkin bireyin incelendiği bir araştırmada, madde bağımlısı bireylerin %39’unda dissosiyatif bozukluk olduğu görülmüştür (Ross vd., 1992). Bu çalışmalara baktığımızda dissosiyatif yaşantı belirtilerinin psikiyatrik hasta grubunda yaygın olduğunu görmekteyiz.

Dissosiyatif kimlik bozukluğunun ele alınma tarihini sistematik olmasa da, 1876 yılında Mitchell’in ÇKB’yi klinik olarak geniş bir yelpazede incelenmesi olarak kabul edebiliriz (Canbaz vd., 2009). Hipnoz tekniklerinin keşfedilmesi ve geliştirilmesi çerçevesinde 19. yüzyılda ÇKB ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Daha sonra 1970’li yıllara kadar vaka sayılarında azalma olmuş fakat bu yıldan sonra vaka sunum ve tanımlarında gözle görülür artış olmuştur. Bu artışa, çoklu kişilik bozukluğu tanısının, terapistin ortaya çıkardığı psikososyal durum olması durumu, neden olarak gösterilmiştir (Canan, 2010).

Ross ve arkadaşları DKB’nin toplumdaki genel dağılımını incelediği ilk çalışmada, reşit 1055 kişiyi DES ile değerlendirmiş ve örneklem grubunun DES skorunu 20 ve

üzeri bulduğu oran %8,4, skorun 30 ve üstü olanların oranını da %5'tir. Ross ve arkadaşları bu sonuçları baz alarak DKB'nin toplumsal yaygınlığının %5-%8 aralığında olabileceğini ifade etmişlerdir. Araştırmanın ikinci kısmında aynı örneklem grubundan 454 kişiyle birinci aşama sonuçları bildirilmeden Dissosiyatif Bozukluklar Görüşme Çizelgesi (The Dissociative Disorders Interview Schedule-DDIS) Uygulanmış ve bu katılımcılardan az bir dissosiyatif bozukluk %11,2 bulunmuştur (Ross vd., 1990).

Şar ve arkadaşlarını ülkemizde 628 kadınla yaptığı araştırmada, yaşam boyu dissosiyatif bozukluk prevalansını %18.3 olarak tespit etmiştir (Şar vd., 2007).

Dissosiyasyonun toplumsal prevalansı toplumlara ve kültürlere göre değişebilmektedir. Farklı coğrafi bölgelerde elde edilen veriler, DKB'nin klinik semptomlarındaki tutarsızlığı göstermektedir (Lanius vd., 2012).

Dissosiyatif hastalarda, çocukluk dönemi psikolojik travma öykü aktarımı ve sıklığı diğer psikiyatrik bozukluklara göre daha fazla olduğu görülmüştür (Öztürk ve Şar, 2003). DKB tanısı almış bireylerde çocukluk dönemi duygusal (% 57.1), cinsel (% 57.1-% 90.2) ve fiziksel (% 62.9-82.4) ihmal ve istismar görülmektedir. Bununla beraber intihar eğilimi, çocukluk çağı travma bildirim, kendine zarar verme eğilimi gibi durumlarda dissosiyasyon artmaktadır ve DKB tanı kriterlerinden ayrı olarak artış görülmektedir. Bu artışı genel psikiyatrik komorbidite ile ilişkilendirebiliriz (Şarlak ve Öztürk, 2018).

DKB'ye en sık rastlanılan yerler psikiyatrilere acil birimleridir. Toplumumuzda kadınlarda erkeklere oranla daha çok bu bozukluğa rastlanmaktadır. Cinsiyet dağılımında tespit edilen bu farklılığın ortaya çıkma nedeni olarak kadınların çocukluk döneminde cinsel, fiziksel, duygusal travmaya daha çok maruz kalmaları ile erkeklerin bu rahatsızlıkları açıklamamaları ve tedavi için başvurmamalarından kaynaklandığı yönünde görüş belirtilmiştir (Şar vd., 2007).

Klinik Özellikler ve Tanı

DKB kişinin kimliği ve belleği ile ilgili bir durumdur. Bireyde, sürekliliği olan farklı kişilik durumlarının birbirlerinin yerine kullanılması ve tekrarlayıcı amnezilerle bu durumun devam etmesidir (Şar, 2009).

Putnam (1997) 'a göre dissosiyatif belirtileri iki alt başlıkta ele almaktadır: Birincisi dissosiyatif süreçte işlevsel durumlarla ilgili belirtiler ikincisi ise bellek işlevlerine ile amnezilere ilişkin belirtilerdir. Hafıza ve amneziye ile ilişkili olan belirtiler', temel bilgiler de karışıklık yaratacak derecede unutkanlık, zaman yöneliminde bozukluk,

kişide kendi yaşantısı ile ilgili boşluklar, anıların kaynağına ilişkin unutkanlık ve zorlayıcı anılar olarak değerlendirilebilir.

DSM-IV'te dissosiyatif bozuklukların tanı kriterlerinin en çok eleştirildiği durum, dissosiyatif süreçler içinde karşılaşılan trans durumlar, tepkisizlik, derealizasyon/depersonalizasyon, ayrılmış kimlik durumları (ÇKB), duyuşsal halüsinasyonlar gibi dissosiyasyonun semptomatik çeşitliliğini tanımlamasından kaynaklıdır (Putnam, 1997). Bu eleştiriler ve tanımlamalar göz önüne alındığında, son olarak dissosiyatif bozukluklar dört alt belirti kategorisinde değerlendirilmektedir.

DSM-V'in içerisinde dissosiyatif bozukluklar, "Çözülme (Dissosiyasyon) Bozuklukları" ana başlığı altında tek başına tanı kategorisi olarak ele alınır. ICD-10'da ise "F44" kodu ile "Nevrotik, Stresle İlgili ve Somatoform Bozukluklar" başlığı altında ele alınmaktadır (DSÖ, 1990; APA, 2013).

Tablo 8.

DKB Tanı Ölçütleri (DSM-5). 21

A) Farklı kültürlerde posesyon yaşantısı olarak açıklanan DKB: İki ya da ikiden fazla kişilik özellikleri sergileme ve kişide kimlik bölünmesi olarak tanımlanmaktadır. DKB bölünmüş kimlik yapısını, kişinin kendisini ve eylemlerinin kontrolünün kaybını kapsamaktadır. Başkaları tarafından gözlemlenebilen ya da kişinin farkında olduğu devinsel-duyuşsal, biliş durumu ve algıda değişimler olarak tanımlanır.
B) Olağan dışı unutkanlıkla açıklayabileceğimiz, kişisel olarak önemli bilgilerde, günlük yaşantılarda ve travmatik yaşantıların hatırlanmasında sık tekrar eden boşluklar mevcuttur.
C) Belirti olarak gösterildiği durumlarda kişinin işinde, yaşamsal işlevlerinde performans düşüklüğüne ve açık klinik rahatsızlıklara neden olur.
D) Kültürel ve dinsel olarak toplum tarafından kabul gören bozukluk değildir.
E) DKB örneğin, alkol intoksikasyonu gibi fizyolojik etki bırakan maddelerle ve kompleks parsiyel epileptik nöbetler gibi tıbbi durumlar neden olarak gösterilemez.

Disosiyatif Amnezi: Hastada anımsanması durumunda travma ve stres oluşturan yaşantısal bilgilerini, anormal bir durumda hatırlayamamasıdır. Dissosiyatif bozukluklar içerisinde en çok rastlanılan durumdur. İlk başlarda bir psikotravmatoloji türü olarak ele alınmış daha sonraları ise gerek Vietnam Savaşı gerekse İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan travmalarla gündeme gelmiştir.

DSM-III'te dissosiyatif füğ ile açıklanmaktadır. Fakat dissosiyatif füğ kendi başına çok az görülmekte olup, dissosiyatif bozukluğun bir parçası olarak ortaya çıkmaktadır (Şar vd., 2007). DSM-V'te dissosiyatif füğ ayrı tanı kategorisinden çıkarılıp dissosiyatif amnezinin alt kategorisi olarak ele alınmıştır (APA, 1994, 2013).

Birey, organik bir bozukluğu olmamasına rağmen dissosiyatif amnezide stres verici travmatik olayları ani bir şekilde unutur. Kişide unutulmuş durum spesifik bir alanla

sınırlıdır. Bu durum günlük olaylarda sınırlı kalabilir, kişiler ve bazı olaylarla ilgili spesifik bir unutmada şeklinde olabilir, tüm yaşam faaliyetleri ile ilgili olabilir ya da günlük hayatta karşılaşılan bir olaydan hemen sonra unutmalar şeklinde görülebilir. Hastalar yaşadıkları yoğun kaygı, korku ve bu bu durumlarla ilgili anımsatıcı durum ve olgulardan kaçınılması ve anıların unutulması gibi davranışlar sergilenmesi şeklinde ortaya çıkabilir. Çok nadiren aylarca sürebilir. Bu durumda hasta kendisini daha önce nasıl geldiğini hatırlamadığı bir yerde hissederek ve bu arada geçen zaman içinde olanları hatırlayamaz. Dissosiyatif füğ ise kişinin ani bir şekilde geçmişini ve kimlik bilgilerine unutulması, işyerinden ve evinden ayrılması şeklinde görülen genelde kısa süren unutmalarıdır.

Tablo 9.

Dissosiyatif Amnezi Tanı Kriterleri (DSM-5).

-
- A) Sıra dışı unutkanlık olarak tanımlayabileceğimiz dissosiyatif amnezi, kişide strese neden olan yaşanmış olayların anımsayamama durumunu kapsar.
-
- B) Kişinin bu belirtileri göstermesi, toplumsal işle ilgili düşümlere ve klinik belirgin rahatsızlıklara neden olmaktadır.
- C) Dissosiyatif amnezi, kraniyal travma, kompleks parsiyel epileptik nöbetler gibi tıbbi duruma ve fizyolojik etki bırakan madde kullanımına bağlanamaz. Varsa belirtiniz: Dissosiyatif füğ ile birlikte: Kimliğini ya da diğer önemli otobiyografik bilgilerini unutmanın eşlik ettiği, amaçlı gibi görünen seyahat ya da kontrolsüz bir biçimde dolaşma.
- D) Dissosiyatif amnezi bozukluğu, akut ve posttravmatik stres bozukluğu, major nörobilişsel bozukluklar ve bedensel belirti bozukluklarıyla daha iyi açıklanamaz.
-

Depersonalizasyon ve Derealizasyon:

Depersonalizasyon ve derealizasyon, gerçekdışılama ve özeyabancılaşma olarak Türkçeye çevrilen bu olguların psikopatolojik bir durum olarak değerlendirilmesi sıkça ya da sürekli tekrar eden bir durum olmasıyla meydana gelir (Balcıoğlu ve Balcıoğlu, 2018). Depersonalizasyon bozukluğu kişinin kendi bedeninden ayrılma hissini yoğun bir şekilde hissetmesi ve bedenini dışarıdan izliyormuş gibi algılanmasıdır. Derealizasyon ise kişinin çevresine yabancılaşma duygusu ile ilgilidir. Kişi bu durumlarda kendisini bir rüyanın içinde tanımlar. Derealizasyona dejavu ve jamais vu gibi paramnezi örnekleri olarak gösterilir. Derealizasyon yaşantıları sırasında kişinin gerçeği değerlendirme yetisinde bozulma olmadığı belirtilmiştir (Sierra ve Berrios, 1998).

Tablo 10.*Derealizasyon/Depersonalizasyon Bozukluğu Tanı Kriterleri (DSM-5).*

A) Depersonalizasyon /derealizasyon'un sürekli ve yineleyici olması ya da her ikisinin olması

1. Derealizasyon: Bireyin etrafındaki nesnelere sisli, görsel ve düşsel açıdan net olamayan deneyimler olarak algılaması ile açıklanır.

2. Depersonalizasyon: Bireyin kendisini dışarıdan yabancıymış gibi gözlemlemesi durumlarına sebep olabilecek; algısal değişiklikler, duyum ve duygularında değişiklik, düşüncelerinde değişiklik, bedensel ve duygusal olarak uyuşma, zaman algısının bozulması ve ya bedeni ile ilgili bireyin gerçek dışılığa varacak şekilde yaşantıları içerir.

B) Kişinin gerçeği değerlendirme yetisinde bozulma olmaz.

C) Bu belirtilerin görülmesi kişide klinik ve yaşamsal faaliyetlerinde bozulmalar meydana getirir.

D) Bu bozukluk herhangi bir maddenin doğrudan fizyolojik etkisine veya tıbbi belirtilere bağlanamaz.

E) Derealizasyon/Depersonalizasyon bozukluğu, şizofreni, major depresif bozukluk, posttravmatik stres bozukluğu, akut stres bozukluğu ya da başka dissosiyatif bozukluklarla açıklanamaz.

Diğer tanımlanmamış dissosiyatif bozukluklar, herhangi bir dissosiyatif bozukluk tanı kriterlerinde karşılığı olmayan fakat hastada belirtileri olan bozuklukları kapsamaktadır (APA, 2013).

Tanımlanmış diğer dissosiyatif bozukluklar, Yoğun bir biçimde uzun süreli baskı altında tutularak inandırmaya bağlı kimlik bozukluğu, stres oluşturan eylemlere bağlı akut dissosiyatif tepkiler, karmaşık dissosiyatif belirtilere varan tekrarlayıcı ve yineleyici sendromlar ve dissosiyatif trans gibi 4 türü tanımlanan fakat dissosiyatif bozukluklar içerisinde herhangi bir tanı ölçütünü karşılamayan dissosiyatif bozukluk türüdür (Özden, 2018).

Ayırıcı Tanı ve Ayırıcı Tanı

Dissosiyatif bozukluklar hastada çeşitli ruhsal ve fiziksel belirtiler gösteren, somatik hastalıklarla bağlantısı olmayan psikiyatrik rahatsızlıklardır. En yaygın belirtileri trans konfüzyon, görsel bozukluklar nöbetler, paralizi, duyu kaybı, konuşamama ve amneziyi içermektedir. Dissosiyatif kişilik bozuklukları kişilik bozukluklarını da kapsayacak şekilde birçok psikiyatrik bozukluğa eşlik edebilir veya bu bozuklukları belirtileri içinde yer alabilir. Dissosiyatif bozukluklar da hastalar çeşitli ve çoklu semptomlar gösterebilir ve bu semptomlar zamanla değişiklik gösterebilir (Jang vd., 2008).

Klinik ve epidemiyolojik çalışmaların veri ve bulguları incelendiğinde dissosiyatif bozuklukların birçok psikiyatrik bozukluklarla sık ve birlikte görüldüğü alanyazında yapılan çalışmalarda görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde OKB, duygudurum bozuklukları, madde kullanım bozukluğu, anksiyete bozukluğu, şizofreni, depresyon, borderline sınırdaki kişilik bozukluğu, somatizasyon bozukluğu, travma sonrası stres

bozukluğu, yeme bozukluğu ve konversiyon bozukluğu vb. gibi psikiyatrik bozuklukların dissosiyatif bozukluklarla sık eşlik ettiği bildirilmektedir (Şar, 2009).

Dissosiyatif bozukluklar, eşlik ettiği bu psikiyatrik hastalıkların klinik süreçlerine olumsuz etki ettiği alanyazın incelenmesi sonucunda elde edilen verilerden yola çıkarak ifade edilebilir.

Şizofreni ve DKB'nin temel ayırıcı özelliği içgörü, genel fonksiyon ve kişilik yıkım düzeyleridir. Epilepsi hastalığında dissosiyatif bozukluk belirtileri ile karşılaştırmakla birlikte bu belirtiler, dissosiyatif bozuklukların klinik görünümünü karşılamadığı görülmektedir. Sınırdaki kişilik bozukluğu olarak tanımlanan borderline bozukluk ile dissosiyatif bozukluklar benzerlikler göstermektedir. Borderline bozuklukta süreç daha kaotiktir ve vakalar daha bozuk işlev düzeyi sergilerler. Duygudurum bozukluğu ve dissosiyatif bozukluklar arasındaki en belirgin fark duygu geçişlerinin, dissosiyatif bozukluklarda ani dramatik olmasıdır.

Sonuç itibarıyla dissosiyatif bozukluklar çok fazla tanı kriterlerinin olması ve eş tanı almasından dolayı, psikiyatrların tanı koyarken eş tanı ve ayırıcı tanıları dikkatli belirlenmesi gerekmektedir (E. Öztürk, 2017).

Problemlili İnternet Kullanımı ile Dissosiyasyon İlişkisi

Problemlili internet kullanımı belirtileri ile dissosiyasyon arasındaki ilişkinin incelenmesi alanında çok sayıda çalışma olmamakla birlikte, problemlili internet kullanımı ve psikiyatrik rahatsızlıklar arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmalar artmaktadır. Bununla birlikte problemlili internet kullanımı ve psikiyatrik hastalıklarla arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada anlamlı ilişkilerin olduğu gözlemlenmektedir.

Alanyazında bu bağlamda yer alan çalışmalar incelendiğinde, bu konuyla ilgili yapılan ilk çalışmada (Bernardi ve Pallanti, 2009), katılımcıların webte geçirdikleri süre ile dissosiyasyon arasında ilişkinin olduğunu ortaya koydu. Bernardi 312 lisans öğrencisi ile sorunlu internet kullanımı ve aleksitimi arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada ise internet bağımlılığı olan bireylerin bağımlı olmayanlara göre daha fazla dissosiyatif semptom gösterdiği tespit edilmiştir (De Berardis vd., 2009). 30 kişiyle yapılan bir çalışmada sanal gerçekliğe (VR) maruz kalan kişilerde dissosiyatif deneyimlerde (Derealizasyon/depersonilizasyon) artış olduğu gözlemlenmiştir (O'Connor vd., 2010).

Lee ve arkadaşlarının Korede 20 ve 59 yaşları arasında 508 kişi ile yaptığı çalışmada problemlili internet kullanımı ile dissosiyasyon arasında anlamlı ilişki bulunmuştur (Lee 2016). Canan ve arkadaşlarının 18-23 yaş aralığında 1123 Türk üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada problemlili internet kullanımı ile dissosiyatif belirtiler arasında anlamlı ilişkinin anlamlılığı üzerine bulgular elde ettiler (Canan, 2012).

İlgili Alanyazın Araştırmaları

Sorunlu internet kullanımı ve internet bağımlılığı kavramları birbirlerinin yerine kullanılarak bu alanda araştırmaları görmektediriz. Alanyazında yapılan araştırmalara baktığımızda anormal internet kullanımının bir bağımlılık olup olmaması ile ilgili fikir birliğine varılmadığını görmektediriz. Kullanılan iletişim araçlarının internet erişimli ve kolay ulaşılabilir olması nedeniyle internetin kullanım süresi ve kullanım amacı bakımından anormal durumlar tespit edilmiştir. Sorunlu internet kullanımı sosyal ve psikolojik problemlere neden olması sebebiyle son yıllarda sıkça çalışılmaya başlanmıştır. Son zamanlarda ilgi çeken diğer bir konu ise dissosiyasyondur. Daha çok bir ruhsal bozukluklarla arasındaki ilişkiyi inceleyen dissosiyasyonu problemlili internet kullanımını nicel olarak az sayıda olsa bile ilişkisini inceleyen çalışmalar yapılmıştır. Sorunlu internet kullanımı ve dissosiyasyon arasındaki ilişki ile ilgili ulusal ve uluslararası yapılmış çalışmalar hakkında bilgi verilecektir.

Ulusal ve Uluslararası Araştırmalar

Alanyazın incelendiğinde, Sorunlu İnternet Kullanımı ve dissosiyasyon alanında doğrudan bu iki durumu ölçen çok az ulusal ve uluslararası araştırmanın olduğu görülmektedir.

Canan ve arkadaşlarının (2012) 17 ile 27 yaşları aralığında 1034 öğrenci üzerinde yaptıkları araştırmada, sorunlu internet kullanımı ve dissosiyatif yaşantılar arasında anlamlı ilişki olduğunu ifade etmişlerdir.

Lee ve arkadaşlarının (2016) 20 ve 59 yaşları arasında 508 kişi ile yaptığı çalışmada, internet bağımlılığı puanları arttıkça madde bağımlılığı ve alkol bağımlılığının arttığını ortaya koymuştur. Bununla beraber problemlili internet kullanımı ile dissosiyasyon arasında anlamlı ilişki bulunmuştur (Kyung vd., 2016).

O'Connor vd., (2010) 30 kişi ile yaptığı çalışmada katılımcılara sanal ortama girmeden önce ve sanal gerçeklik ortamından çıktıktan sonra dissosiyatif belirti ölçeği

uygulandı. Sanal gerçeklik(VR)'e maruz kalanlarda duyarsızlaşma ve derealizasyon gibi disosiyatif deneyimlerde artış olduğunu gözlemlemiştir.

De Beradis vd., (De Berardis vd., 2009), aleksitimi, dissosiyatif deneyimler ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi incelediği deneysel olmayan bir araştırmada, araştırmaya katılan 312 üniversite öğrencisinde internet bağımlılığı ve dissosiyatif belirtiler arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

Problemlili internet kullanımı belirtileri ile dissosiyasyon arasındaki ilişkinin incelenmesi alanında çok sayıda çalışma olmamakla birlikte, problemlili internet kullanımı ve psikiyatrik rahatsızlıklar arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmalar artmaktadır. Bununla birlikte problemlili internet kullanımı ve psikiyatrik hastalıklarla arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada anlamlı ilişkilerin olduğu gözlemlenmektedir.

2. YÖNTEM

Bu bölümde yer alan bilgiler araştırma prosedürü araştırmada kullanılan materyaller, veri analizinde kullanılan istatistiksel yöntemler ve araştırmanın modeli hakkındadır.

2.1. Katılımcılar

Hatay ilinde bulunan ortaöğretim düzeyindeki eğitim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerle yapılmaktadır. 428 kişinin katıldığı çalışmada 9 kişi 13-19 yaş aralığında bulunmadığı için analizlerde çıkartılmıştır. Toplamda 419 öğrencinin katıldığı çalışmada öğrencilere E-DYÖ (Ergen Disosiyatif Yaşantı Ölçeği) ve GPİKO-2 (Genelleştirilmiş Problemler İnternet Kullanımı Ölçeği) uygulanmıştır.

Bu araştırmanın örneklem genişliğinin hesaplanması "G. Power-3.1.9.2" programı ile yapılmıştır. 419 kişiye uygulanan analiz sonucunda $\alpha=0.05$ olarak, etki büyüklüğü ise 0.661 olarak hesaplanmıştır. Post-hoc olarak hesaplanan çalışmanın gücü 1.00 olarak tespit edilmiştir ve bu değer post hoc analizi için minimum 0,67 olan power değerinin üstündedir. Elde edilen verilere bakıldığında veri sayısı yeterlidir ve yapılan power analizi kabul edilebilir düzeydedir,

2.2. Prosedür ve Araştırmada Kullanılan Materyaller

Araştırma için alınması gereken izinler alındıktan sonra örneklem grubu, araştırmanın modeli ve ölçme araçları belirlenip hazırlanmıştır (Çağ Üniversitesi Etik Kurul İzni, Hatay İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzni).

Bu araştırmada Hatay ilinde bulunan Orta öğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan 419 öğrenciye online olarak Gpiko-2 ve E-DYÖ ölçekleri uygulanmıştır.

Kullanılan ölçeklerin Türkçe uyarlamaları için ilgili araştırmacılardan yazılı izin alınmıştır

Aaştırma için elde edilen verilerin analizi için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 25.0 programı kullanılmıştır

2.3. Sosyodemografik Veri Formu

Bu form araştırmanın Temel amacına uygun şekilde araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Bu formda katılımcının sosyodemografik bilgileri (yaş, cinsiyet) ve günlük internet kullanımı süresi, internete kullanım amacına yönelik yarı yapılandırılmış görüşme formudur. Form örneği Ek'te sunulmuştur.

2.4. Genelleştirilmiş Problemler İnternet Kullanım Ölçeği (GPIKÖ-2)

Caplan (2010) problemler İnternet kullanım eğİlİmlerİnİ belirlemek İçİn geliştirilmiştir. Ölçek 15 maddeden oluşan 5'li likert tipi (1=Kesinlikle Katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum) yapıya sahiptir. Ölçek: Duygu Düzenleme, Online Sosyal Etkileşim Tercihİ, Yetersiz Öz-Düzenleme, Bilişsel Meşguliyet ve Olumsuz Sonuçlar alt boyutlardan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar problemler İnternet kullanımını betimlemektedir. Ölçek, problemler İnternet kullanımına yönelik eğİlİmlerİ puanlayarak, eğİlİmin yönünü belirlemektedir. GPIKÖ-2'nin güvenilirliği ise Cronbach Alfa katsayısı İle yapı geçerliliği doğrulamacı faktör analiziyle ölçülmüştür.

Türkçeye uyarlama çalışmasında, orijinal ölçekte bulunan "Bilişsel Meşguliyet" ve "Kompulsif İnternet Kullanımı" alt boyutları, "Yetersiz Öz-Duygu Düzenleme" alt boyutuna dahil edilerek dört faktörlü yapı oluşturulmuştur. GPIKÖ-2'de bu dört faktörlü yapının uyum değerleri oluşturduğu tespit edilmiştir.

GPIKÖ-2'nin alt faktörleri

- 1) Olumsuz Sonuçlar: İnternet kullanımının neden olduğu kişisel, mesleki ve sosyal sorunlar oluşması
- 2) Duygu Düzenleme: İnternetin, hissedilen olumsuz duygu durumlarda değişiklik yapmak İçin kullanılması
- 3) Yetersiz Öz-Düzenleme: Bireyin çevrimiçi ortamlarda zihninin İnternetle sürekli meşgul olması veya davranışlarını düzenleme veya kontrol etmede yetersiz olması
- 4) Online Sosyal Etkileşim Tercihİ: Çevrimiçi sosyal etkileşimin yüz yüze etkileşime tercih edilmesi(Canoğulları Ayazseven ve Cenkseven Önder, 2019).

Bu araştırmada örneklem grubunda GPIKO-2'nin Türkçe uygulamasında yer alan dört alt boyutu ele alınacaktır.

Ölçek örneği Ek'te sunulmuştur.

Tablo 11.

Gpiko-2 Güvenirlik Analizi Sonuçları

Ölçek ve Boyutları	Cronbach's Alpha
Online Sosyal Etkileşim	0.757
Duygu Düzenleme	0.813
Olumsuz Sonuçlar	0.856
Yetersiz Öz-Düzenleme	0.914
Genelleştirilmiş Problemler İnternet Kullanım Ölçeği	0.918

Ölçeğin ve boyutlarının güvenilirliğine bakıldığında Cronbach Alfa değerlerinin 0.50'den büyük olması, güvenilirliğinin ve içsel tutarlılıklarının iyi olduğu görülmektedir.

2.5. Ergenler için Dissosiyatif Yaşantı Ölçeği (E-DYÖ)

Armstrong ve arkadaşları (1997)'nin 11- 17 yaş aralığındaki ergenlerde dissosiyatif belirtileri değerlendirmek için geliştirdiği ölçektir. E-DYÖ 30 maddelik bir öz-bildirim ölçeğidir. Otuz sorudan oluşan hiçbir zaman (0) – her zaman (10) arasında kodlanan öz değerlendirme ölçeğidir. Bu nedenle, tanı koyucu bir ölçek değildir. Türkçe geçerlik güvenilirlik çalışmasını Zoroğlu ve arkadaşları (2002) yapmıştır.

E-DYÖ, kendi içinde dört alt ölçekten oluşmaktadır. Bu alt ölçekler madde numaralarıyla birlikte şu şekildedir; Dissosiyatif amnezi alt ölçeği (madde 2, 5, 8, 12, 15, 22, 27) absorpsiyon alt ölçeği (madde 1, 7, 10, 18, 24, 28), depersonalizasyon ve derealizasyon alt ölçeği (3, 6, 9, 11, 13, 17, 20, 21, 25, 26, 29, 30) etki altında kalma alt ölçeği (madde 4, 14, 16, 19, 23.). Depersonalizasyon ve derealizasyon alanında, 3, 9, 21 ve 29. maddeler çözülmüş kimliği yansıtır ve 11, 20 ve 26, çözülmüş ilişkiye atıfta bulunur.

E-DYÖ'nün test-tekrar test güvenilirlik katsayısı 0.91'dir (n = 29; P = 0.000). Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0.93'tür. Cronbach alfa katsayıları alt ölçekler için şöyledir: amnezi, 0.85; absorpsiyon, 0.72; etki altında kalma, 0.73; depersonalizasyon ve derealizasyon 0.82'dir.

Ölçek örneği Ek'te sunulmuştur.

2.6. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma değişkenler arası ilişkilerin betimlendiği bir çalışma olduğu için araştırma modeli olarak, ilişkisel tarama modeli olarak kabul edilmektedir (Karasar, 2011).

2.7. Araştırma Verilerinin Analizi

Lise öğrencilerinden oluşan çalışma grubuyla yapılan bu araştırmada toplana veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 25.0 programı ile analiz edilmiştir.

Araştırmada kullanılan ölçekler için "Güvenilirlik Analizi" yapılmıştır. Bu işlem ölçeklerin güvenilirliğini test etmek için yapılmıştır. Elde edilen verilerin

değerlendirilmesinde tanımlayıcı (ortalama, standart sapma, yüzde, sayı,) istatistiksel metotlar kullanılmıştır.

İstatistiksel yöntemlerin üzerinde hata varyansının değerini arttırdığından dolayı istatistiksel analizler yapılmadan önce aykırı-uç değerler incelenmiş veri setlerinde varolup olmadığı tespit edilmiştir.

Q-Q Plot çizimi (Chan, 2003:280-285), ile kullanılan verilerin normal dağılıma (çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 3 arasında olması durumu) uygunluğu test edilmiştir.

Ölçekler arasındaki ilişkiyi test etmek için uygulanmıştır. Kurulan model doğrultusunda

Verilerin normal dağıldığı durumlarda bağımsız iki grubun karşılaştırılması için t testi, ikiden fazla bağımsız grubun karşılaştırılması için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Farkın bulunduğu durumlarda bu farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için Bonferroni kullanılmıştır. İki ölçek arasındaki ilişkinin testi için Pearson korelasyon kullanılmıştır.

Araştırmanın modeli bağlamında basit doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır

3. BULGULAR

Tablo 12.

Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Değişkenler		n	%	
Cinsiyet	Kadın	226	53.9	
	Erkek	193	46.1	
Yaş ($\bar{X} \pm SS$, 15.65 $\pm$ 1.23)	13-14	86	20.5	
	15-16	205	48.9	
	17-18	128	30.6	
İnternette günlük geçirilen süre	1-3	136	32.5	
	3-5	146	34.8	
	5-8	88	21.0	
	8 ve üzeri	49	11.7	
İnterneti kullanma nedeni	Sohbet (chat) için (İnstagram, Facebook, vs.)	Evet	142	33.9
		Hayır	277	66.1
	Video izlemek için (Tiktok, Instagram(reels), Youtube, Dailymotion, vs.)	Evet	156	37.2
		Hayır	263	62.8
	Oyun oynamak için	Evet	60	14.3
		Hayır	359	85.7
	Ders çalışmak için	Evet	67	16.0
		Hayır	352	84.0
Toplam		419	100.0	

Araştırmaya katılan katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı Tabloda verilmiştir. Katılımcıların %53,9'unun kadın, %46,1'inin erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaşlarına göre dağılımları incelendiğinde, katılımcıların %20,5'inin 13-14, %48,9'unun 15-16 ve %30,6'sının 17-18 olduğu görülmektedir.

Katılımcıların internette günlük geçirdikleri süre incelendiğinde, katılımcıların %32,5'inin 1-3, %34,8'inin 3-5, %21'inin 5-8 ve %11,7'sinin 8 saat ve üzeri olduğu görülmektedir. Katılımcıların internet kullanma amaçlarına göre dağılımları incelendiğinde, katılımcıların %33,9'unun sohbet (chat) için (İnstagram, Facebook, vs.), %37,2'sinin video izlemek için (Tiktok, Instagram(reels), Youtube, Dailymotion, vs.), %14,3'ünün oyun oynamak için ve %16'sının ders çalışmak için olduğu görülmektedir.

3.1. Normallik Analizleri

Tablo 13.

Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Normallik Analizi Sonuçları

Ölçek ve Boyutları	Çarpıklık	Basıklık	Durum
Online Sosyal Etkileşim	0.101	-0.760	Normal
Duygu Düzenleme	-0.491	-0.469	Normal
Olumsuz Sonuçlar	0.425	-0.757	Normal
Bilişsel Meşguliyet	0.396	-0.886	Normal
Genelleştirilmiş Problemler İnternet Kullanım Ölçeği	0.351	-0.388	Normal
Dissosiyatif Amnezi	0.663	-0.738	Normal
Absorbsiyon	0.335	-0.926	Normal
Depersonalizasyon ve Derealizasyon	0.550	-0.933	Normal
Etki Altında Kalma	0.582	-0.855	Normal
Ergenler İçin Dissosiyatif Yaşantı Ölçeği	0.588	-0.794	Normal

Araştırmada kullanılan ölçeklerin ve boyutlarının normallik analizi sonuçları Tabloda verilmiştir. Verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 3 arasında olması normal dağılıma sahip olduğunu göstermektedir.

3.2. Ölçeklerin Tanımlayıcı İstatistikleri

Tablo 14.

Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Tanımlayıcı İstatistikleri

Ölçek ve Boyutları	Min	Maks	Ort	SS
Online Sosyal Etkileşim	1.00	5.00	2.76	1.06
Duygu Düzenleme	1.00	5.00	3.35	1.05
Olumsuz Sonuçlar	1.00	5.00	2.56	1.12
Yetersiz Öz-Düzenleme	1.00	5.00	2.68	1.05
Genelleştirilmiş Problemler İnternet Kullanım Ölçeği	1.00	5.00	2.81	0.86
Dissosiyatif Amnezi	0.00	10.00	3.40	2.83
Absorbsiyon	0.00	10.00	4.21	2.68
Depersonalizasyon ve Derealizasyon	0.00	10.00	3.56	2.92
Etki Altında Kalma	0.00	10.00	3.59	2.96
Ergenler İçin Dissosiyatif Yaşantı Ölçeği	0.00	10.00	3.65	2.74

3.3. Fark Testleri

Tablo 15.

Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Online Sosyal Etkileşim Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler		$\bar{X}$	SS	Test Değeri	p	Bonferroni
Cinsiyet	Kadın	2.50	0.91	-5.787**	0.000*	
	Erkek	3.07	1.13			
Yaş	13-14	2.69	1.01	0.485***	0.616	
	15-16	2.81	1.06			
	17-18	2.73	1.08			
İnternette günlük geçirilen süre	1-3 (1)	2.35	0.93	28.290***	0.000*	3>1, 3>2, 4>1, 4>2
	3-5 (2)	2.58	0.99			
	5-8 (3)	3.25	1.03			
	8 ve üzeri (4)	3.56	0.87			

*p<0.05, **Bağımsız t testi, ***Tek yönlü varyans analizi

Araştırmaya katılan çalışma grubumuzun sosyo-demografik özelliklerine göre online sosyal etkileşim puanlarını karşılaştırmak için iki bağımsız grup karşılaştırılması için bağımsız t testi, ikiden fazla bağımsız grup için ise tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Bunun sonucunda, çalışma grubunun cinsiyetlerine göre online sosyal etkileşim puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Erkek katılımcılarının online sosyal etkileşim puanlarının, kadın katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların internette günlük geçirdikleri süreye göre online sosyal etkileşim puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Fark yaratan grubu bulmak için Bonferroni uygulanmıştır. İnternette günlük geçirdikleri süre 5-8 saat arası ve 8 saat ve üzeri olan katılımcılarının online sosyal etkileşim puanlarının, 1-3 ve 3-5 saat arası olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 16.

Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Duygu Düzenleme Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler		$\bar{X}$	SS	Test Değeri	p	Bonferroni
Cinsiyet	Kadın	3.17	1.00	-3.812**	0.000*	
	Erkek	3.56	1.07			
Yaş	13-14	3.29	1.09	0.859***	0.424	
	15-16	3.42	1.04			
	17-18	3.28	1.04			
İnternette günlük geçirilen süre	1-3 (1)	2.76	1.11	28.351***	0.000*	2>1, 3>1, 4>1, 4>2
	3-5 (2)	3.45	0.92			
	5-8 (3)	3.77	0.88			
	8 ve üzeri (4)	3.90	0.75			

*p<0.05, **Bağımsız t testi, ***Tek yönlü varyans analizi

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinden oluşan çalışma grubumuzun sosyo-demografik özelliklerine göre duygu düzenleme skorlarını karşılaştırmak için iki bağımsız grup karşılaştırılmasında bağımsız t testi, ikiden fazla bağımsız grup için ise tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Bunun sonucunda, katılımcıların cinsiyetlerine göre duygu düzenleme puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Erkek katılımcılarının duygu düzenleme puanlarının, kadın katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların internette günlük geçirdikleri süreye göre duygu düzenleme puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Fark yaratan grubu bulmak için Bonferroni uygulanmıştır. İnternette günlük geçirdikleri süre 3-5, 5-8 saat arası ve 8 saat ve üzeri olan katılımcılarının duygu düzenleme puanlarının, 1-3 saat arası olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. İnternette günlük geçirdikleri süre 8 saat ve üzeri olan katılımcılarının duygu düzenleme puanlarının, 3-5 saat arası olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 17.

Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Olumsuz Sonuçlar Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler		$\bar{X}$	SS	Test Değeri	p	Bonferroni
Cinsiyet	Kadın	2.31	0.94	-5.202**	0.000*	
	Erkek	2.86	1.24			
Yaş	13-14	2.46	1.08	0.686***	0.504	
	15-16	2.55	1.12			
	17-18	2.64	1.15			
İnternette günlük geçirilen süre	1-3 (1)	2.20	0.96	21.009***	0.000*	3>1, 3>2, 4>1, 4>2
	3-5 (2)	2.36	0.98			
	5-8 (3)	3.13	1.17			
	8 ve üzeri (4)	3.16	1.25			

*p<0.05, **Bağımsız t testi, ***Tek yönlü varyans analizi

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinden oluşan çalışma grubumuzun sosyo-demografik özelliklerine göre olumsuz sonuçlar skorlarını karşılaştırmak için iki bağımsız grup karşılaştırılmasında bağımsız t testi, ikiden fazla bağımsız grup için ise tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Bunun sonucunda, katılımcıların cinsiyetlerine göre olumsuz sonuçlar puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Erkek katılımcılarının olumsuz sonuçlar puanlarının, kadın katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların internette günlük geçirdikleri süreye göre olumsuz sonuçlar puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Fark yaratan grubu bulmak için Bonferroni uygulanmıştır. İnternette günlük geçirdikleri süre 5-8 saat arası ve 8 saat ve üzeri olan katılımcılarının olumsuz sonuçlar puanlarının, 1-3 ve 3-5 saat arası olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 18.

Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Bilişsel Meşguliyet Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler		$\bar{X}$	SS	Test Değeri	p	Bonferroni
Cinsiyet	Kadın	2.37	1.01	-4.628**	0.000*	
	Erkek	2.87	1.20			
Yaş	13-14	2.63	1.10	0.155***	0.856	
	15-16	2.57	1.12			
	17-18	2.63	1.17			
İnternette günlük geçirilen süre	1-3 (1)	2.02	0.88	44.021***	0.000*	2>1, 3>1, 4>1, 3>2, 4>2
	3-5 (2)	2.43	1.04			
	5-8 (3)	3.30	1.10			
	8 ve üzeri (4)	3.46	0.90			

*p<0.05, **Bağımsız t testi, ***Tek yönlü varyans analizi

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinden oluşan çalışma grubumuzun sosyo-demografik özelliklerine göre bilişsel meşguliyet puanlarını karşılaştırmak için iki bağımsız grup karşılaştırılmasında bağımsız t testi, ikiden fazla bağımsız grup için ise tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Bunun sonucunda, katılımcıların cinsiyetlerine göre bilişsel meşguliyet puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Erkek katılımcılarının bilişsel meşguliyet puanlarının, kadın katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların internette günlük geçirdikleri süreye göre bilişsel meşguliyet puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Fark yaratan grubu bulmak için Bonferroni uygulanmıştır. İnternette günlük geçirdikleri süre 3-5, 5-8 saat arası ve 8 saat ve üzeri olan katılımcılarının bilişsel meşguliyet puanlarının, 1-3 saat arası olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. İnternette günlük geçirdikleri süre 5-8 saat arası ve 8 saat ve üzeri olan katılımcılarının bilişsel meşguliyet puanlarının, 3-5 saat arası olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 19.

Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Kompulsif İnternet Kullanımı Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler		$\bar{X}$	SS	Test Değeri	p	Bonferroni
Cinsiyet	Kadın	2.55	1.02	-4.407**	0.000*	
	Erkek	3.02	1.19			
Yaş	13-14	2.79	1.10	0.363***	0.696	
	15-16	2.72	1.10			
	17-18	2.82	1.19			
İnternette günlük geçirilen süre	1-3 (1)	2.25	0.91	33.512***	0.000*	2>1, 3>1, 4>1, 3>2, 4>2
	3-5 (2)	2.61	1.00			
	5-8 (3)	3.42	1.12			
	8 ve üzeri (4)	3.48	1.15			

* $p<0.05$, **Bağımsız t testi, ***Tek yönlü varyans analizi

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinden oluşan çalışma grubumuzun sosyo-demografik özelliklerine göre kompulsif internet kullanımı puanlarını karşılaştırmak için iki bağımsız grup karşılaştırılmasında bağımsız t testi, ikiden fazla bağımsız grup için ise tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Bunun sonucunda, katılımcıların cinsiyetlerine göre kompulsif internet kullanımı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Erkek katılımcılarının kompulsif

internet kullanımı puanlarının, kadın katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların internette günlük geçirdikleri süreye göre kompulsif internet kullanımı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Fark yaratan grubu bulmak için Bonferroni uygulanmıştır. İnternette günlük geçirdikleri süre 3-5, 5-8 saat arası ve 8 saat ve üzeri olan katılımcılarının kompulsif internet kullanımı puanlarının, 1-3 saat arası olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. İnternette günlük geçirdikleri süre 5-8 saat arası ve 8 saat ve üzeri olan katılımcılarının kompulsif internet kullanımı puanlarının, 3-5 saat arası olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 20.

Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Yetersiz Öz-Düzenleme Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler		$\bar{X}$	SS	Test Değeri	p	Bonferroni
Cinsiyet	Kadın	2.46	0.93	-4.876**	0.000*	
	Erkek	2.95	1.13			
Yaş	13-14	2.71	1.03	0.283***	0.754	
	15-16	2.64	1.03			
	17-18	2.73	1.11			
İnternette günlük geçirilen süre	1-3 (1)	2.13	0.83	46.462***	0.000*	2>1, 3>1, 4>1, 3>2, 4>2
	3-5 (2)	2.52	0.93			
	5-8 (3)	3.36	1.00			
	8 ve üzeri (4)	3.47	0.93			

* $p<0.05$, **Bağımsız t testi, ***Tek yönlü varyans analizi

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinden oluşan çalışma grubumuzun sosyo-demografik özelliklerine göre yetersiz öz-düzenleme puanlarını karşılaştırmak için iki bağımsız grup karşılaştırılmasında bağımsız t testi, ikiden fazla bağımsız grup için ise tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Bunun sonucunda, katılımcıların cinsiyetlerine göre yetersiz öz-düzenleme puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Erkek katılımcılarının yetersiz öz-düzenleme puanlarının, kadın katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların internette günlük geçirdikleri süreye göre yetersiz öz-düzenleme puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Fark yaratan grubu bulmak için Bonferroni uygulanmıştır. İnternette günlük geçirdikleri süre 3-5, 5-8 saat arası ve 8 saat ve üzeri olan katılımcılarının yetersiz öz-düzenleme puanlarının, 1-3 saat arası olan katılımcılara göre daha fazla olduğu

görülmektedir. İnternette günlük geçirdikleri süre 5-8 saat arası ve 8 saat ve üzeri olan katılımcılarının yetersiz öz-düzenleme puanlarının, 3-5 saat arası olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 21.

Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Genelleştirilmiş Problemler İnternet Kullanım Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler		$\bar{X}$	SS	Test Değeri	p	Bonferroni
Cinsiyet	Kadın	2.58	0.69	-6.186**	0.000*	
	Erkek	3.08	0.96			
Yaş	13-14	2.77	0.83	0.091***	0.913	
	15-16	2.81	0.84			
	17-18	2.82	0.91			
İnternette günlük geçirilen süre	1-3 (1)	2.32	0.70	54.651***	0.000*	2>1, 3>1, 4>1, 3>2, 4>2
	3-5 (2)	2.69	0.72			
	5-8 (3)	3.37	0.80			
	8 ve üzeri (4)	3.51	0.72			

*p<0.05, **Bağımsız t testi, ***Tek yönlü varyans analizi

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinden oluşan çalışma grubumuzun sosyo-demografik özelliklerine göre genelleştirilmiş problemler internet kullanım ölçeği puanlarını karşılaştırmak için iki bağımsız grup karşılaştırılmasında bağımsız t testi, ikiden fazla bağımsız grup için ise tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Bunun sonucunda, katılımcıların cinsiyetlerine göre genelleştirilmiş problemler internet kullanım ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Erkek katılımcılarının genelleştirilmiş problemler internet kullanım ölçeği puanlarının, kadın katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların internette günlük geçirdikleri süreye göre genelleştirilmiş problemler internet kullanım ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Fark yaratan grubu bulmak için Bonferroni uygulanmıştır. İnternette günlük geçirdikleri süre 3-5, 5-8 saat arası ve 8 saat ve üzeri olan katılımcılarının genelleştirilmiş problemler internet kullanım ölçeği puanlarının, 1-3 saat arası olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. İnternette günlük geçirdikleri süre 5-8 saat arası ve 8 saat ve üzeri olan katılımcılarının genelleştirilmiş problemler internet kullanım ölçeği puanlarının, 3-5 saat arası olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 22.

Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dissosiyatif Amnezi Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler		$\bar{X}$	SS	Test Değeri	p	Bonferroni
Cinsiyet	Kadın	2.71	2.36	-5.517**	0.000*	
	Erkek	4.19	3.12			
Yaş	13-14	3.37	2.86	0.137***	0.872	
	15-16	3.34	2.85			
	17-18	3.50	2.81			
İnternette günlük geçirilen süre	1-3 (1)	2.34	2.22	28.643***	0.000*	3>1, 4>1, 3>2, 4>2
	3-5 (2)	2.88	2.50			
	5-8 (3)	4.62	2.87			
	8 ve üzeri (4)	5.66	3.19			

*p<0.05, **Bağımsız t testi, ***Tek yönlü varyans analizi

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinden oluşan çalışma grubumuzun sosyo-demografik özelliklerine göre dissosiyatif amnezi puanlarını karşılaştırmak için iki bağımsız grup karşılaştırılmasında bağımsız t testi, ikiden fazla bağımsız grup için ise tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Bunun sonucunda, katılımcıların cinsiyetlerine göre dissosiyatif amnezi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Erkek katılımcılarının dissosiyatif amnezi puanlarının, kadın katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların internette günlük geçirdikleri süreye göre dissosiyatif amnezi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Fark yaratan grubu bulmak için Bonferroni uygulanmıştır. İnternette günlük geçirdikleri süre 3-5, 5-8 saat arası ve 8 saat ve üzeri olan katılımcılarının dissosiyatif amnezi puanlarının, 1-3 saat arası olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. İnternette günlük geçirdikleri süre 8 saat ve üzeri olan katılımcılarının dissosiyatif amnezi puanlarının, 3-5 saat arası olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 23.

Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Absorbsiyon Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler		$\bar{X}$	SS	Test Değeri	p	Bonferroni
Cinsiyet	Kadın	3.82	2.35	-3.207**	0.001*	
	Erkek	4.66	2.97			
Yaş	13-14	4.14	2.64	0.052***	0.950	
	15-16	4.24	2.70			
	17-18	4.19	2.70			
İnternette günlük geçirilen süre	1-3 (1)	3.07	2.23	23.754***	0.000*	2>1, 3>1, 4>1, 3>2, 4>2
	3-5 (2)	4.03	2.50			
	5-8 (3)	5.22	2.67			
	8 ve üzeri (4)	6.07	2.74			

*p<0.05, **Bağımsız t testi, ***Tek yönlü varyans analizi

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinden oluşan çalışma grubumuzun sosyo-demografik özelliklerine göre absorbsiyon puanlarını karşılaştırmak için iki bağımsız grup karşılaştırılmasında bağımsız t testi, ikiden fazla bağımsız grup için ise tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Bunun sonucunda, katılımcıların cinsiyetlerine göre absorbsiyon puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Erkek katılımcılarının absorbsiyon puanlarının, kadın katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların internette günlük geçirdikleri süreye göre absorbsiyon puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Fark yaratan grubu bulmak için Bonferroni uygulanmıştır. İnternette günlük geçirdikleri süre 3-5, 5-8 saat arası ve 8 saat ve üzeri olan katılımcılarının absorbsiyon puanlarının, 1-3 saat arası olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. İnternette günlük geçirdikleri süre 5-8 saat arası ve 8 saat ve üzeri olan katılımcılarının absorbsiyon puanlarının, 3-5 saat arası olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 24.

Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Depersonalizasyon ve Derealizasyon Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler		$\bar{X}$	SS	Test Değeri	p	Bonferroni
Cinsiyet	Kadın	3.03	2.53	-4.071**	0.000*	
	Erkek	4.17	3.22			
Yaş	13-14	3.32	3.03	0.983***	0.375	
	15-16	3.48	2.91			
	17-18	3.84	2.86			
İnternette günlük geçirilen süre	1-3 (1)	2.45	2.28	28.696***	0.000*	3>1, 4>1, 3>2, 4>2
	3-5 (2)	3.03	2.55			
	5-8 (3)	4.86	3.03			
	8 ve üzeri (4)	5.85	3.26			

*p<0.05, **Bağımsız t testi, ***Tek yönlü varyans analizi

Araştırmaya katılanların sosyo-demografik özelliklerine göre depersonalizasyon ve derealizasyon karşılaştırmak için iki bağımsız grup karşılaştırılmasında bağımsız t testi, ikiden fazla bağımsız grup için ise tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Bunun sonucunda, katılımcıların cinsiyetlerine göre depersonalizasyon ve derealizasyon puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Erkek katılımcılarının depersonalizasyon ve derealizasyon puanlarının, kadın katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların internette günlük geçirdikleri süreye göre depersonalizasyon ve derealizasyon puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Fark yaratan grubu bulmak için Bonferroni uygulanmıştır. İnternette günlük geçirdikleri süre 3-5, 5-8 saat arası ve 8 saat ve üzeri olan katılımcılarının depersonalizasyon ve derealizasyon puanlarının, 1-3 saat arası olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. İnternette günlük geçirdikleri süre 8 saat ve üzeri olan katılımcılarının depersonalizasyon ve derealizasyon puanlarının, 3-5 saat arası olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 25.

Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Etki Altında Kalma Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler		$\bar{X}$	SS	Test Değeri	p	Bonferroni
Cinsiyet	Kadın	3.17	2.69	-3.162**	0.002*	
	Erkek	4.08	3.17			
Yaş	13-14	3.61	3.06	0.093***	0.911	
	15-16	3.53	2.94			
	17-18	3.67	2.93			
İnternette günlük geçirilen süre	1-3 (1)	2.49	2.36	26.556***	0.000*	3>1, 4>1, 3>2, 4>2
	3-5 (2)	3.10	2.64			
	5-8 (3)	4.87	3.10			
	8 ve üzeri (4)	5.83	3.13			

*p<0.05, **Bağımsız t testi, ***Tek yönlü varyans analizi

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinden oluşan çalışma grubumuzun sosyo-demografik özelliklerine göre etki altında kalma puanlarını karşılaştırmak için iki bağımsız grup karşılaştırılmasında bağımsız t testi, ikiden fazla bağımsız grup için ise tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Bunun sonucunda, katılımcıların cinsiyetlerine göre etki altında kalma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Erkek katılımcılarının etki altında kalma puanlarının, kadın katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların internette günlük geçirdikleri süreye göre etki altında kalma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Fark yaratan grubu bulmak için Bonferroni uygulanmıştır. İnternette günlük geçirdikleri süre 3-5, 5-8 saat arası ve 8 saat ve üzeri olan katılımcılarının etki altında kalma puanlarının, 1-3 saat arası olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. İnternette günlük geçirdikleri süre 8 saat ve üzeri olan katılımcılarının etki altında kalma puanlarının, 3-5 saat arası olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 26.

Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Ergenler İçin Dissosiyatif Yaşantı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler		$\bar{X}$	SS	Test Değeri	p	Bonferroni
Cinsiyet	Kadın	3.14	2.31	-4.267**	0.000*	
	Erkek	4.26	3.06			
Yaş	13-14	3.54	2.80	0.295***	0.745	
	15-16	3.61	2.73			
	17-18	3.81	2.71			
İnternette günlük geçirilen süre	1-3 (1)	2.56	2.12	30.199***	0.000*	3>1, 4>1, 3>2, 4>2,
	3-5 (2)	3.21	2.38			
	5-8 (3)	4.87	2.82			
	8 ve üzeri (4)	5.85	3.05			

*p<0.05, **Bağımsız t testi, ***Tek yönlü varyans analizi

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinden oluşan çalışma grubumuzun sosyo-demografik özelliklerine göre ergenler için dissosiyatif yaşantı ölçeği puanlarını karşılaştırmak için iki bağımsız grup karşılaştırılmasında bağımsız t testi, ikiden fazla bağımsız grup için ise tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Bunun sonucunda, katılımcıların cinsiyetlerine göre ergenler için dissosiyatif yaşantı ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Erkek katılımcılarının ergenler için dissosiyatif yaşantı ölçeği puanlarının, kadın katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların internette günlük geçirdikleri süreye göre ergenler için dissosiyatif yaşantı ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Fark yaratan grubu bulmak için Bonferroni uygulanmıştır. İnternette günlük geçirdikleri süre 3-5, 5-8 saat arası ve 8 saat ve üzeri olan katılımcılarının ergenler için dissosiyatif yaşantı ölçeği puanlarının, 1-3 saat arası olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. İnternette günlük geçirdikleri süre 8 saat ve üzeri olan katılımcılarının ergenler için dissosiyatif yaşantı ölçeği puanlarının, 3-5 saat arası olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

3.4. Korelasyon Analizleri

Tablo 27.

Araştırmada Kullanılan Ölçekler Arasındaki İlişki

Ölçek ve Boyutları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1- Online Sosyal Etkileşim	r	1.000	0.476	0.409	0.485	0.420	0.486	0.707	0.490	0.450	0.500	0.457	0.503
	p	-	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*
2- Duygu Düzenleme	r		1.000	0.387	0.472	0.441	0.491	0.703	0.382	0.385	0.408	0.380	0.411
	p		-	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*
3- Olumsuz Sonuçlar	r			1.000	0.586	0.719	0.701	0.799	0.603	0.532	0.542	0.560	0.583
	p			-	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*
6- Yetersiz Öz-Düzenleme	r						1.000	0.912	0.580	0.537	0.555	0.553	0.582
	p						-	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*
7- Genelleştirilmiş Problemler İnternet Kullanım Ölçeği	r							1.000	0.655	0.606	0.636	0.622	0.661
	p							-	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*
8- Dissosiyatif Amnezi	r								1.000	0.868	0.875	0.903	0.948
	p								-	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*
9- Absorbsiyon	r									1.000	0.869	0.863	0.933
	p									-	0.000*	0.000*	0.000*
10- Depersonalizasyon ve Derealizasyon	r										1.000	0.910	0.973
	p										-	0.000*	0.000*
11- Etki Altında Kalma	r											1.000	0.956
	p											-	0.000*
12- Ergenler İçin Dissosiyatif Yaşantı Ölçeği	r												1.000
	p												-

*p<0.05

Araştırmada kullanılan ölçekler arasındaki ilişkiyi test etmek için Pearson korelasyon uygulanmıştır. Bunun sonucunda, online sosyal etkileşim ile dissosiyatif amnezi arasında ($r=0.490$, $p<0.05$), absorbsiyon arasında ($r=0.450$, $p<0.05$), depersonalizasyon ve derealizasyon arasında ($r=0.500$, $p<0.05$), etki altında kalma arasında ($r=0.457$, $p<0.05$) ve ergenler için dissosiyatif yaşantı ölçeği arasında ($r=0.503$, $p<0.05$) istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir.

Duygu düzenleme ile dissosiyatif amnezi arasında ($r=0.382$, $p<0.05$), absorbsiyon arasında ($r=0.385$, $p<0.05$), depersonalizasyon ve derealizasyon arasında ($r=0.408$, $p<0.05$), etki altında kalma arasında ($r=0.380$, $p<0.05$) ve ergenler için dissosiyatif yaşantı ölçeği arasında ($r=0.411$, $p<0.05$) istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir.

Olumsuz sonuçlar ile dissosiyatif amnezi arasında ($r=0.603$, $p<0.05$), absorbsiyon arasında ($r=0.532$, $p<0.05$), depersonalizasyon ve derealizasyon arasında ($r=0.542$, $p<0.05$), etki altında kalma arasında ($r=0.560$, $p<0.05$) ve ergenler için dissosiyatif yaşantı ölçeği arasında ($r=0.583$, $p<0.05$) istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir.

Yetersiz öz-düzenleme ile dissosiyatif amnezi arasında ($r=0.580$, $p<0.05$), absorpsiyon arasında ($r=0.537$, $p<0.05$), depersonalizasyon ve derealizasyon arasında ($r=0.555$, $p<0.05$), etki altında kalma arasında ($r=0.553$, $p<0.05$) ve ergenler için dissosiyatif yaşantı ölçeği arasında ($r=0.582$, $p<0.05$) istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir.

Genelleştirilmiş problemlerli internet kullanım ölçeği ile dissosiyatif amnezi arasında ($r=0.655$, $p<0.05$), absorpsiyon arasında ($r=0.606$, $p<0.05$), depersonalizasyon ve derealizasyon arasında ($r=0.636$, $p<0.05$), etki altında kalma arasında ($r=0.622$, $p<0.05$) ve ergenler için dissosiyatif yaşantı ölçeği arasında ($r=0.661$, $p<0.05$) istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir.

3.5. Regresyon Analizi

Tablo 28.

Araştırmada Kullanılan Genelleştirilmiş Problemlerli İnternet Kullanımının Ergenler İçin Dissosiyatif Yaşantısı Üzerindeki Etkisi

Bağımsız Değişkenler	Bağımlı Değişken: Ergenler için Dissosiyatif Yaşantı Ölçeği								
	β	SH	Beta	t	p	F	Model (p)	R2	Durbin Watson
Sabit	-2.252	0.343	-	-6.556	0.000*				
Genelleştirilmiş Problemlerli İnternet Kullanım Ölçeği	2.104	0.117	0.661	17.982	0.000*	323.338	0.000*	0.437	1.774

* $p<0.05$

Araştırmada kullanılan genelleştirilmiş problemlerli internet kullanımının ergenler için dissosiyatif yaşantısı üzerindeki etkisini araştırmak üzere basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan regresyon analiz sonucuna göre, F değerine karşılık gelen anlamlılık seviyesine bakıldığında kurulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($F=323.338$; $p<0.05$).

Bağımsız değişkene ait beta katsayı değerine, t değerine ve anlamlılık seviyesine bakıldığında; genelleştirilmiş problemlerli internet kullanımının ergenler için dissosiyatif yaşantısı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir ($t=17.982$, $p<0.05$). Genelleştirilmiş problemlerli internet kullanımındaki 1 birimlik artış, ergenler için dissosiyatif yaşantıdaki 2.104'lük artışa sebep olmaktadır ($\beta=2.104$). Ergenler için dissosiyatif yaşantı üzerindeki değişimin %43,7'sini açıkladığı görülmektedir ($R^2=0.437$). Modelde otokorelasyon sorunu bulunmamaktadır (DW: 1.774).

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmanın yapıldığı çalışma grubunda, cinsiyet ve internet kullanım süreleriyle disosiyatif yaşantı belirtileri ve alt boyutları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Erkeklerin disosiyatif yaşantı belirti skorları ve disosiyatif yaşantı belirtilerinin alt boyutlarının ölçek skorlarının tamamında kadınlardan fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmaya katılan lise öğrencilerinden oluşan çalışma grubunda, internet kullanım süresi arttıkça disosiyatif yaşantı belirtileri ve alt boyut skorlarında artış tespit edilmiş olup bu durumun erkeklerde daha fazla olduğu görülmektedir ve durum yapılan diğer çalışmaları desteklemektedir.

Wildt ve arkadaşları (2007) internet bağımlılığı bulunan 23 kişiyle, sağlıklı bireyleri karşılaştırmasını yapmış ve internet bağımlısı olan kişilerin disosiyatif yaşantı ölçek puanlarının bağımlılığı bulunmayanlardan anlamlı şekilde daha yüksek tespit etmiştir.

Bernardi ve arkadaşlarının (2009), birbirinden farklı psikiyatrik sorun için (daha çok depresif duygudurum) tedavi edilen ve görüşme sırasında internetin aşırı kullanımını tarif eden 50 yetişkin bireye, Young İnternet Ölçeği ve DYÖ uygulanmış, 15 hastada internet bağımlılığı tespit edilmiştir. Katılımcıların DYÖ skorları ile haftalık internet kullanım süreleri arasında korelasyon saptanırken, Young İnternet Ölçeği ile bir ilişki saptanmamıştır.

Canan ve arkadaşlarının (2012) 17 ile 27 yaşları aralığında 1034 öğrenci üzerinde yaptıkları araştırmada, internet bağımlılığı ile disosiyatif yaşantılar arasında anlamlı ilişki olduğunu ve bu durumun yaygınlığını tespit etmişlerdir.

Disosiyatif bozuklukların etiolojisinde disosiyasyon ile çocukluk çağı travmalarının ilişkilendirilmesi konusu göz önüne alındığında bu durumun disosiyatif yaşam belirti skoruna etkisi bilinmemektedir ve sınırlılık olarak değerlendirilir. Bu sınırlılık, sorunlu internet kullanımının çocukluk çağı travmalarına karşı disosiyasyonun savunma mekanizması özelliği göstermesinden kaynaklanan bir davranış olarak mı ortaya çıktığı yoksa çocukluk çağı travmalarından bağımsız olarak mı disosiyatif yaşantılarla ilişkili olduğu ortaya konamamıştır.

Bu araştırmada, katılımcıların kişilik özelliklerinin değerlendirilmemiş olması, sorunlu internet kullanım eğilimine sebep olabilecek asosyallik, duygusal duyarlılık ve tepkisellik gibi kişilik özelliklerinin, sorunlu internet kullanımı ve disosiyasyonun aralarındaki ilişkiyi ne düzeyde etkilediği belirlenememiştir. Katılımcıların disosiyatif

belirtiler göstermesinde bu bozukluğun etiyolojisinde yer alan, geçmiş vaka çalışmalarında gözlemlenen ve dissosiyasyonla ilişkisi öne sürülen çocukluk çağı travmalarının verileri sorgulanmamış olması, çalışmanın sınırlılığı olarak kabul edilebilir.

Bu araştırmaya katılan çalışma grubuna sadece öz bildirim ölçekleri uygulanmış, katılımcı sayısının çok olmasından dolayı kişiler, yapılandırılmış görüşme teknikleri ile değerlendirilmemiştir. Bu durumdan kaynaklı DSM-IV'e göre DKB tanısı alan bireyler ve bu bireylerin sorulu internet kullanım düzeyleri tespit edilememiştir.

Disosiyatif bozukluklarda görülen derealizasyon (çevrenin değiştiği, tuhaflaştığı hissi), depersonalizasyon (bireyin kendine yabancılaşması) ve absorpsiyon (dalgınlık) gibi alt belirtilerin, internetin kendine has özellikleri ile ilişkili olduğu söylenebilir. Araştırmamızda E-DYÖ ölçeğinden alınan puanlar ile GPIKÖ-2 ölçeğinden alınan puanların anlamlı korelasyon göstermesi, bu görüşü desteklemektedir.

Çalışma grubunun kişilik özelliklerinin incelenmemiş olması sorunlu internet kullanımına neden olabilecek tepkisellik, asosyallik ve duygusal duyarlılık (Young ve Rodgers, 1998) gibi problemlerle internet kullanıma ve dolayısıyla da dissosiyasyon hangi seviyede etki ettiği bilinmemektedir.

Çalışmamızda sorunlu internet kullanımı ile dissosiyatif yaşantı belirtiler arasında doğrusal bir ilişki de tespit edilmiştir. Alanyazın incelediğimizde bu iki bozukluğun arasındaki ilişkinin yaygın olduğu görülmektedir. Problemin çözümüne katkı sağlaması için, sorunlu internet kullanımı ve dissosiyatif belirtilerle ilgili hem ayrı ayrı hem de arasındaki ilişkinin düzeyi ve derinliği için bu alanın daha ayrıntılı incelendiği klinik çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKLAR

- Aboujaoude, E., Koran, L. M., Gamel, N., Large, M. D., & Serpe, R. T. (2006). Potential markers for problematic internet use: A telephone survey of 2,513 adults. *CNS Spectrums*, *11*(10), 750–755. <https://doi.org/10.1017/S1092852900014875>
- Ağaç, S., Dengin Sevinir, S., & Yılmaz, T. (2018). KARŞILAŞTIKLARI SORUNLARIN. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, *8*(15), 57–71.
- Ainin, S., Jaafar, N. I., Ashraf, M., & Parveen, F. (2016). Exploring the role of demographics and psychological variables in Internet addiction. *Social Science Computer Review*, *35*(6), 1–11. <https://doi.org/10.1177/0894439316667396>
- Akbulut, Y. (2013). Çocuk ve ergenlerde bilgisayar ve internet kullanımının gelişimsel sonuçları. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *3*(2), 53–68.
- Aksüt, M. (2007). İnternet perspektifinde ergenlerin sosyalleşme ve iletişim kurma süreci. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *2*(3).
- Altıntaş, S., & Öztabak, M. (2016). Ortaokul öğrencilerindeki problemlili internet kullanımı ile algılanan anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of the Korean Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, *7*(13), 109–128.
- Anderson, K. J. (2001). Internet use among college students : An exploratory study. *Journal of American College Health*, *50*(1), 21–26. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/07448480109595707>
- Arısoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Guncel Yaklasimler - Current Approaches in Psychiatry*, *1*(1), 55–67.
- Aslan, S., & Aylaz, R. (2014). Akademisyenlerin internet bağımlılık düzeyleri ve buna bağlı oluşabilecek sağlık sorunların değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, *3*(2), 14–19. <http://openaccess.inonu.edu.tr:8080/xmlui/handle/11616/4901>
- Bakken, I. J., Wenzel, H. G., Götestam, K. G., Johansson, A., & Øren, A. (2009). Internet addiction among Norwegian adults: A stratified probability sample study. *Scandinavian Journal of Psychology*, *50*(2), 121–127. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9450.2008.00685.x>
- Balcıoğlu, Y. H., & Balcıoğlu, İ. (2018). *Dissosiyatif Bozuklukların Tanımı ve Tanı Ölçütleri* (E. Öztürk (ed.)). Türkiye Klinikleri.

- Baltacı, Ö., Akbulut, Ö. F., & Zafer, R. (2020). COVID-19 pandemisinde problemleri internet kullanımı: Bir nitel araştırma. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(3), 126–140.
- Bayraktar, F., & Gün, Z. (2007). Incidence and correlates of internet usage among adolescents in North Cyprus. *Cyberpsychology and Behavior*, 10(2), 191–197. <https://doi.org/10.1089/cpb.2006.9969>
- Bernardi, S., & Pallanti, S. (2009). Internet addiction: a descriptive clinical study focusing on comorbidities and dissociative symptoms. *Comprehensive Psychiatry*, 50(6), 510-516. <https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2008.11.011>
- Bert te Wildt, A. T., Putzig, I., Zedler, M., & Ohlmeier, M. D. (2007). *Internetabhängigkeit als ein Symptom depressiver Störungen Internet Dependency as a Symptom of Depressive Mood Disorders*. <https://doi.org/10.1055/s-2007-970973>
- Canan, F., Ataoglu, A., Ozcetin, A., & Icmeli, C. (2012). The association between Internet addiction and dissociation among Turkish college students. *Comprehensive Psychiatry*, 53(5), 422-426. <https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2011.08.006>
- Beard, K. W. (2005). Techniques and potential assessment questions. *Cyberpsychol & Behavior*, 8(1), 7–14.
- Bernardi, S., & Pallanti, S. (2009). Internet addiction: a descriptive clinical study focusing on comorbidities and dissociative symptoms. *Comprehensive Psychiatry*, 50(6), 510–516.
- Bernstein, E. M., & Putman, F. (1986). Development, reliability and validity of a dissociation scale. *The Journal Of Nervous And Mental Disease*, 174(12), 727–735.
- Bisen, S. S., & Deshpande, Y. M. (2018). Understanding internet addiction: a comprehensive review. *Mental Health Review Journal*, 23(3), 165–184.
- Bozkurt, H., Şahin, S., & Zoroğlu, S. (2016). İnternet Bağımlılığı : Güncel bir gözden geçirme. *Journal of Contemporary Medicine*, 6(3), 235–247. <https://doi.org/10.16899/ctd.66303>
- Braun, B. C. (1984). Towards a theory of multiple personality and other dissociative phenomena. *Psychiatric Clinics of North America*, 7(1), 171–193. [https://doi.org/10.1016/S0193-953X\(18\)30789-5](https://doi.org/10.1016/S0193-953X(18)30789-5)

- Büyükgebiz Koca, E., & Tunca, M. Z. (2020). İnternet ve sosyal medya bağımlılığının öğrenciler üzerindeki etkilerine dair bir araştırma. *Alanya Akademik Bakış*, 4(1), 77–103. <https://doi.org/10.29023/alanyaakademik.597820>
- Canan, F. (2010). *Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı, disosiyatif belirtiler ve sosyodemografik özellikler arasındaki ilişki*. Düzce Üniversitesi.
- Canan, F. (2016). The relationship between internet addiction and eating disorders. *Eat Weight Disord*, 21(1), 137–138. <https://doi.org/10.1007/s40519-015-0203-2>
- Canan, F., Ataoglu, A., Ozcetin, A., & Icmeli, C. (2012). The association between Internet addiction and dissociation among Turkish college students. *Comprehensive Psychiatry*, 53(5), 422–426. <https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2011.08.006>
- Canbaz, S., Sunter, T., Peksen, Y., & Canbaz, M. (2009). Prevalence of pathological Internet use in a sample of turkish school adolescents. *Iranian Journal of Public Health*, 38(4), 64–71.
- Caplan, S. E. (2002). Problematic Internet use and psychosocial well-being: Development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument. *Computers in Human Behavior*, 18(5), 553–575.
- Caplan, S. E. (2003). Preference for Online Social Interaction: A Theory of Problematic Internet Use and Psychosocial Well-Being. *Communication Research*, 30(6), 625–648. <https://doi.org/10.1177/0093650203257842>
- Caplan, S. E. (2005). A social skill account of problematic Internet use. *Journal of Communication*, 55(4), 721–736.
- Çağır, G., & Gürkan, U. (2010). LİSE ve Üniversite Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanım Düzeyleri İle Algılan İyilik Halleri Ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(24), 70–85.
- Davis, R. A. (2001). Cognitive-behavioral model of pathological Internet use. *Computers in Human Behavior*, 17(2), 187–195. [https://doi.org/10.1016/S0747-5632\(00\)00041-8](https://doi.org/10.1016/S0747-5632(00)00041-8)
- De Berardis, D., D'Albenzio, A., Gambi, F., Sepede, G., Valchera, A., Conti, C. M., Fulcheri, M., Cavuto, M., Ortolani, C., Salerno, R. M., Serroni, N., & Ferro, F. M. (2009). Alexithymia and its relationships with dissociative experiences and Internet addiction in a nonclinical sample. *Cyberpsychology and Behavior*, 12(1), 67–69.

- Demitrack, A., Brandt, H. A., Putnam, W., Gold, P. W., Brewerton, D., & Carolina, S. (1990). Relation of Clinical Variables to Dissociative Phenomena in Eating Disorders of. *Am J Psychiatry*, *147*(9), 1184–1188.
- Derin, G., & Öztürk, E. (2018). Dissosiyatif bozukluklar ve sınırda (borderline) kişilik bozukluğunda ruhsal travma. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, *3*(3), 29–42.
- Derin, S. (2013). *Lise öğrencilerinde internet bağımlılığı ve öznel iyi oluş*.
- Dirin, A., & Alamäki, A. (2019). Digital amnesia and personal dependency on smart devices: A challenge for artificial intelligence. *15794*, 31–36.
- Dondershine, E., John, D., & Macarthur, T. (1988). Dissociation and hypnotisability in posttraumatic stress disorder. *Am J Psychiatry*, *145*, 301–305.
- Durak Batıgün, A., & Kılıç, N. (2011). İnternet bağımlılığı ile kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, *26*(67), 1–10.
- Eldeleklioğlu, J., & Batık, M. V. (2013). Predictive Effects of Academic Achievement , Internet Use Duration , Loneliness and Shyness on Internet Addiction Akademik Başari , İnternette Kalinan Süre , Yalnızlık Ve. *H.U. Journal of Education*, *28*(1), 141–152.
- Fahy, T. A. (1988). Review Article Personality Review The Diagnosis of Multiple Disorder. *The British Journal of Psychiatry*, *153*(5), 597–606.
- Goldberg, I. (1996). Internet addiction disorder. *Social and Behavioral Sciences*, *191*, 1372–1376.
- Griffiths, M. (1999). Internet addiction. *The Psychologist*, *12*(5), 246–251.
- Grohol, J. M. (1999). Too much time online: Internet addiction or healthy social interactions? *Cyberpsychology and Behavior*, *2*(5), 395–401. <https://doi.org/10.1089/cpb.1999.2.395>
- Gül Doğan, N. (2018). *Bipolar I bozukluğu olan olgularda dissosiyatif belirtilerin madde kullanımı ve çocukluk çağı travmaları ile ilişkisi*. Recep Tayip Erdoğan Üniversitesi.
- Haprper, M. . (1969). Deja vu and depersonalization in normal subjects. *Aust N Z J Psychiatry*, *3*(67), 67–74. <https://doi.org/https://doi.org/10.3109/00048676909159262>

- Huang, R. L., Lu, Z., Liu, J. J., You, Y. M., Pan, Z. Q., Wei, Z., He, Q., & Wang, Z. Z. (2009). Features and predictors of problematic internet use in Chinese college students. *Behaviour and Information Technology*, 28(5), 485–490. <https://doi.org/10.1080/01449290701485801>
- İnanđı, T., & Akyol, İ. (2001). Bilgisayar kullanımı ile ilgili sağlık sorunları. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*.
- İslam, S. (2009). *Aleksitimi, Karmaşık dissosiyatif bozukluk ve majör depresyonun bilişsel içgörü, kişilerarası bağlanma ve intihar eğilimi açısından karşılaştırılması*.
- Jang, K. S., Hwang, S. Y., & Choi, J. Y. (2008). Internet addiction and psychiatric symptoms among korean adolescents. *Journal of School Health*, 78(3), 165–171.
- Johansson, A., & Götestam, K. G. (2004). Internet addiction: characteristics of a questionnaire and prevalence in Norwegian youth (12-18 years). *Scandinavian Journal of Psychology*, 45(3), 223–229. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9450.2004.00398.x>
- Kalkan, M. (2012). Children and Youth Services Review Predictiveness of interpersonal cognitive distortions on university students ‘ problematic Internet use. *Children and Youth Services Review*, 34(7), 1305–1308. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2012.03.003>
- Kalkan, P. (2021). Pandemi Ekonomisinin İnternet Alışverişine Etkilerinin Analizi. *Türk Turizm Arastirmaları Dergisi*, 4(8), 740–758. <https://doi.org/10.26677/tr1010.2021.796>
- Kaltiala-Heino, R., Lintonen, T., & Rimpelä, A. (2004). Internet addiction? Potentially problematic use of the internet in a population of 12-18 year-old adolescents. *Addiction Research and Theory*, 12(1), 89–96. <https://doi.org/10.1080/1606635031000098796>
- Kelleci, M. (2008). İnternet, cep telefonu, bilgisayar oyunlarının çocuk ve gençlerin ruh sağlığına etkileri. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 7(3), 253–256.
- Keser Özcan, N. (2004). *Üniversite öğrencilerinde internet kullanımının psikososyal durum ile ilişkisi*. İstanbul Üniversitesi.
- Kim, K., Ryu, E., Chon, M. Y., Yeun, E. J., Choi, S. Y., Seo, J. S., & Nam, B. W. (2006). Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: A questionnaire survey. *International Journal of Nursing Studies*, 43(2), 185–192. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2005.02.005>

- Koç, F., & Şaşmaz, T. (2018). Internet addiction increases poor sleep quality among high school students İnternet bağımlılığı lise öğrencilerinde kötü uyku kalitesini artırıyor. *Turk J Public Health*, *16*(3), 167–177.
- Kourt, R. (2011). *18–24 yaş arası üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının dissosiyatif yaşantılar ve suçluluk–utanç duyguları ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi Maltepe Üniversitesi.
- Koyama, A., Miyake, Y., Kawakami, N., & Tsuchiya, M. (2010). Lifetime prevalence , psychiatric comorbidity and demographic correlates of “ hikikomori ” in a community population in Japan. *Psychiatry Research*, *176*(1), 69–74. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2008.10.019>
- Kyung, T., Roh, S., Hyun, J., Jin, S., Soh, M. A., Hyun, D., & Shaffer, H. J. (2016). The relationship of problematic internet use with dissociation among South Korean internet users. *Psychiatry Research*, *241*, 66–71. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2016.04.109>
- Lanius, R. A., Brand, B., Vermetten, E., Frewen, P. A., & Spiegel, D. (2012). The dissociative subtype of posttraumatic stress disorder: rationale, clinical and neurobiological evidence, and implications. *Depress Anxiety* *29*:1-8. *56*, *29*(8), 701–708. <https://doi.org/10.1002/da.21889>
- Lin, F., Zhou, Y., Du, Y., Qin, L., Zhao, Z., Xu, J., & Lei, H. (2012). Abnormal white matter integrity in adolescents with internet addiction disorder: A tract-based spatial statistics study. *PLoS ONE*, *7*(1). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0030253>
- Ludwig, A. M. (1983). The psychobiological functions of dissociation. *American Journal of Clinical Hypnosis*, *26*(2), 93–99. <https://doi.org/10.1080/00029157.1983.10404149>
- Morahan-Martin, J., & Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological internet use among college students. *Computers in Human Behavior*, *16*(1), 13–29. [https://doi.org/10.1016/S0747-5632\(99\)00049-7](https://doi.org/10.1016/S0747-5632(99)00049-7)
- Moreno, M. A., Jelenchick, L., Cox, E., Young, H., & Christakis, D. A. (2011). Problematic internet use among US youth: A systematic review. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*, *165*(9), 797–805. <https://doi.org/10.1001/archpediatrics.2011.58>
- Muslu, M., & Gökçay, G. F. (2019). Teknoloji bağımlısı çocuklarda obeziteye neden olan risk faktörleri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, *8*(2), 72–79.

- Niemz, K., Griffiths, M., & Banyard, P. (2005). Prevalence of pathological Internet use among university students and correlations with self-esteem, the General Health Questionnaire (GHQ), and disinhibition. *Cyberpsychology and Behavior*, 8(6), 562–570. <https://doi.org/10.1089/cpb.2005.8.562>
- O'Connor, K., Aardema, F., Taillon, A., & Co'te, S. (2010). Virtual reality Induces dissociation and lowers sense of presence in objective reality. *Cyberpsychology, Behavior, And Ssocial Networking*, 13, 1–8. <https://doi.org/10.1089/cyber.2009.0164>
- Odac, H., & Kalkan, M. (2010). Problematic Internet use, loneliness and dating anxiety among young adult university students. *Computers and Education*, 55(3), 1091–1097. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2010.05.006>
- Oktay, D. (2016). *Klinik dişi kadin örnekleme de çocukluk çağı ruhsal travmaları ile dissosiyatif yaşanti düzeyleri ve afektif sinirbilim kişilik ölçeği sonuçlarının değerlendirilmesi*. YÜKSEK LİSANS TEZİ.
- Özden, M. ř. (2018). Travma ve dissosiyatif bozukluklar: genel bir bakış. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakóltesi Dergisi*, 3(3), 71–76.
- Öztürk, E. (2017). *Travma ve dissosiyasyon: Dissosiyatif kimlik bozukluğunun psikoterapisi ve aile dinamikleri* (1st ed.). Nobel Tıp Kitabevleri.
- Öztürk, E. (2018). Travma merkezli alyans model terapi: Dissosiyatif kimlik bozukluğunun psikoterapisi. In *Ruhsal Travma ve Dissosiyasyon*. Ankara: Türkiye Klinikleri (pp. 31–38).
- Ozturk, E., & Sar, V. (2013). The “apparently normal” family: A contemporary agent of transgenerational trauma and dissociation. *Trauma and Dissociation in a Cross-Cultural Perspective: Not Just a North American Phenomenon*, January, 287–304. https://doi.org/10.1300/J189v04n03_06
- Öztürk, E., & şar, V. (2003). The “Apparently Normal” family: A contemporary agent of transgenerational trauma and dissociation. *Journal of Trauma Practice*, 4(3), 287–303. <https://doi.org/10.1300/J189v04n03>
- Öztürk, E., & şar, V. (2005). The " Apparently normal " family : a contemporary agent of transgenerational trauma and dissociation. *Journal of Trauma Practice* , 4(3–4), 287–303. <https://doi.org/10.1300/J189v04n03>

- Öztürk, Ö., Odabaşoğlu, G., Eraslan, D., Genç, Y., & Kalyoncu, Ö. A. (2007). İnternet bağımlılığı: Kliniği ve tedavisi. *Bağımlılık Dergisi*, 8(1), 36–41. http://uvf.ulakbim.gov.tr/uvf/index.php?cwid=3&vtadi=TPRJ%2CTTAR%2CTTIP%2CTMUH%2CTSOS%2CTHUK&c=google&s_f=_5&detailed=1&keyword=72294
- Putnam, F. (1997). Dissociation in children and adolescents: A developmental perspective. In *The Guilford Press*. The Guilford Press.
- Riley, K. C. (1988). Eiley1988.Pdf. *The Journal Of Nervous And Mental Disease*, 176(7), 449–450.
- Ross, C. A., Barkman, K., Clark, P., Rockman, G., & Kronson, J. (1992). Dissociative chemically comorbidity dependent in 100 atients of. *Hospital and Community Psychiatry August*, 43(8), 840–842.
- Ross, C., Joshi, S., & Currie, R. (1990). Dissociative experiences in the general population. *Am J Psychiatry*, 147, 1547–1552.
- Rounsaville, B., Cicchetti, D., & Steinberg, M. (1990). The structured clinical interview for DSM-III-R dissociative disorders: Preliminary report on a new diagnostic instrument. *Am J Psychiatry*, 147, 76–82.
- Sağlan, R., Atay, E., Demirbaş, Z., Öcal, E. E., Arslantaş, D., & Ünsal, A. (2017). Ortaokul ve lise öğrencileri arasında internet bağımlılığı ve kuru göz hastalığının değerlendirilmesi. *Eurasian Journal of Family Medicine*, 6(3), 117–126.
- Sar, V. (2000). Çoğul kişilik kavramı ve dissosiyatif bozukluklar. *Psikiyatri Dünyası*, 4, 7–11.
- Şar, V. (2009). *Psikiyatri* (I. B. Kulaksızoğlu, R. Tükel, A. Üçok, İ. Yargıç, & O. Yazıcı (eds.)). İstanbul Üniversitesi Basım ve Yayınevi.
- Şar, V., Gamze, A., & Doğan, O. (2007). *Prevalence of dissociative disorders among women in the general population*. 149, 169–176. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2006.01.005>
- Şarlak, D., & Öztürk, E. (2018). Dissosiyatif Bozuklukların Epidemiyolojisi. *Ruhsal Travma ve Dissosiyasyon. Ankara: Türkiye Klinikleri*, 14–19.
- Scherer, K. (1997). Title college life on-line: healthy and unhealthy Internet use. *Journal of College Student Development*, 38(6), 655–665.
- Şehidoğlu, Z. (2014). “15-17 Yaş Grubu Ergenlerde Bilinçli Farkındalık Düzeyi İle Problemlili İnternet Kullanımı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.”

- Şenormancı, Ö., Konkan, R., & Sungur, M. Z. (2010). İnternet bağımlılığı ve bilişsel davranışçı terapisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, *11*, 261-268.
- Shapira, N. A., Goldsmith, T. D., Keck, P. E., Khosla, U. M., & McElroy, S. L. (2000). Psychiatric features of individuals with problematic internet use. *Journal of Affective Disorders*, *57*(1-3), 267-272. [https://doi.org/10.1016/S0165-0327\(99\)00107-X](https://doi.org/10.1016/S0165-0327(99)00107-X)
- Shapira, N. A., Ph, D., Lessig, M. C., Goldsmith, T. D., Szabo, S. T., Ph, D., Lazoritz, M., Gold, M. S., Stein, D. J., & Ph, D. (2003). Problematic Internet use: proposed classification and diagnostic criteria. *Depression And Anxiety*, *17*, 207-216. <https://doi.org/10.1002/da.10094>
- Shotton, M. A. (1991). The costs and benefits of 'computer addiction'. *Behaviour & Information Technology*, *10*(3), 219-240.
- Sierra, M., & Berrios, G. E. (1998). Depersonalization : Neurobiological perspectives. *Biological Psychiatry*, *44*(9), 898-908. [https://doi.org/10.1016/s0006-3223\(98\)00015-8](https://doi.org/10.1016/s0006-3223(98)00015-8)
- Stockdale, G. D., Gridley, B. E., Ware Balogh, D., & Holtgraves, T. (2002). Confirmatory factor analysis of single and multiple-factor competing models of the dissociative experiences scale in a nonclinical sample. *Assessment*, *9*(1), 94-106. <https://doi.org/doi:10.1177/1073191102009001011>
- Tahiroglu, A. Y., Celik, G. G., Uzel, M., Ozcan, N., & Avci, A. (2008). Internet use among Turkish adolescents. *Cyberpsychology and Behavior*, *11*(5), 537-543. <https://doi.org/10.1089/cpb.2007.0165>
- Tao, R., Huang, X., Wang, J., Zhang, H., Zhang, Y., & Li, M. (2010). Proposed diagnostic criteria for internet addiction. *Addiction*, *105*(3), 556-564. <https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.2009.02828.x>
- Tateno, M., Teo, A. R., & Shirasaka, T. (2016). Internet addiction and self-evaluated attention-deficit hyperactivity disorder traits among Japanese college students. *Psychiatry and Clinical Neuroscience*, *70*(12), 567-572.
- van der Kolk, B. A., & van der Hart, O. (1989). Pierre Janet and the breakdown of adaptation in psychological trauma. *The American Journal of Psychiatry*, *146*(12), 1530-1540.
- Whang, L. S. M., Lee, S., & Chang, G. (2003). Internet over-users' psychological profiles: A behavior sampling analysis on Internet addiction. *Cyberpsychology and Behavior*, *6*(2), 143-150. <https://doi.org/10.1089/109493103321640338>

- Xin, M., Xing, J., Pengfei, W., Houru, L., Mengcheng, W., & Hong, Z. (2018). Online activities, prevalence of Internet addiction and risk factors related to family and school among adolescents in China. *Addictive Behaviors Reports*, 7, 14–18. <https://doi.org/10.1016/j.abrep.2017.10.003>
- Yalçın, C. (2003). Sosyolojik bakış açısıyla internet. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(1), 77–89.
- Yalçın, S., & Bertiz, Y. (2019). Üniversite öğrencilerinde oyun bağımlılığının etkileri üzerine nitel bir çalışma. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi)*, 3(1), 27–34. www.bestdergi.net
- Yavuz, O. (2018). Ergenlik döneminde internet bağımlılığının okul başarısı üzerinde etkileri. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 1056–1080. <https://doi.org/10.26466/opus.426914>
- Yılmaz, D. (2010). *Çocuk ruh sağlığı ve anabilim dalına başvuran çocuk ve ergenlerde bilgisayar oyunu ve internet kullanımı ile utangaçlık ve sosyal fobi ilişkisinin incelenmesi.*
- Yılmaz, E., Şahin, Y. L., Haseki, H. İ., & Erol, O. (2014). Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: Balıkesir ili örneği. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 133–144. <https://doi.org/10.12973/jesr.2014.41.7>
- Yoo, Hee Jeong, MD, P., Cho, Soo Churl, MD, P., Ha, Jihyun, M., Yune, Sook Kyung, M., Kim, Seog Ju, M., Hwang, Jaekuk, M., Chung, Ain, B., Sung, Young Hoon, M., & Lyoo, In Kyoon, md, P. (2004). Attention deficit hyperactivity symptoms and Internet addiction. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 58, 487–494.
- Young, K.S. (1997). What makes the Internet so addictive: Potential explanations for pathological Internet use? Paper presented at the annual meeting of the. *American Psychological Association*, 15, 1–5.
- Young, Kimberly S. (1996). Psychology of computer use: XL. Addictive use of the Internet: A case that breaks the stereotype. *Psychological Reports*, 79, 899–902. <https://doi.org/10.2466/pr0.1996.79.3.899>
- Young, Kimberly S. (1998). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *Cyberpsychol & Behavior*, 1(3), 237–244.
- Young, Kimberly S. (2004). Internet addiction. *American Behavioral Scientist*, 48, 402–441. <https://doi.org/10.1177/0002764204270278>
- Young, K. S., & Rodgers, R. C. (1998). *Internet Addiction: Personality Traits Associated with Its Development.*

EKLER

Ek A. Çağ Üniversitesi Etik Kurul Onay Belgesi

T.C	
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
TEZ / ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZİNİ / ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
T.C. NOSU	
ADI VE SOYADI	İlmitin TAŞDEMİR
ÖĞRENCİ NO	201810017
TEL. NO.	
E - MAIL	
ADRESLERİ	
ANA BİLİM DALI	Psikoloji
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	Tez
İSTEKDE BULUNDUĞU DÖNEME AİT DÖNEMLİK KAYDININ YAPILIP-YAPILMADIĞI	18/10 / 2021 - GÜZ DÖNEMİ KAYDINI YENİLEDİM.
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	
TEZİN KONUSU	ERGENLERDE SORUNLU İNTERNET KULLANIMI VE DİSSOSİYATİF YAŞANTI BELİRTİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ
TEZİN AMACI	Sorunlu internet kullanımı ve disosiyatif yaşanti belirtileri arasındaki ilişkinin ergenler üzerindeki incelenmesi. Bu bağlamda depersonalizasyon/derealizasyon, amnezi, absorpsiyon ve etki altında kalma durumlarına etkisi incelenecektir
TEZİN ÖZETİ	bu çalışma internet kullanımının en fazla olduğu yaş grubu olan 16-24 yaş grubundan ortaöğretim(lise)de öğrenim görmekte olan 16-18 yaş grubuyla yapılacaktır. Lise eğitimi gören bu öğrencilere 3.3.1 Ergen Dissosiyatif Yaşantsal Ölçeği(E-DYO) ve 3.3.2 Genelleştirilmiş Problemlerli İnternet Kullanım Ölçeği-2 (GPKÖ-2) ölçekleri uygulanıp ikisi

ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER/ KURUMLARIN ADLARI	Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaöğretim kurumları(lise).
İZİN ALINACAK OLAN KURUMA AİT BİLGİLER (KURUMUN ADI- ŞUBESİ/ MÜDÜRLÜĞÜ - İLİ - İLÇESİ)	Hatay İl Millî Eğitim Müdürlüğü
YAPILMAK İSTENEN ÇALIŞMANIN İZİN ALINMAK İSTENEN KURUMUN HANGİ İLÇELERİNE/ HANGİ KURUMUNA/ HANGİ BÖLÜMÜNDE/ HANGİ ALANINA/ HANGİ KONULARDA/ HANGİ GRUBA/ KİMLERE/ NE UYGULANACAĞI GİBİ AYRINTILI BİLGİLER	Hatay ili Antakya ilçesinde yer alan 16-18 yaş aralığında bulunan lise öğrencileriyle yapılacaktır. Lise öğrencilerine Ergen dissosiyatif ya
UYGULANACAK OLAN ÇALIŞMAYA AİT ANKETLERİN/ ÖLÇEKLERİN BAŞLIKLARI/ HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇEKLERİN UYGULANACAĞI	Genelleştirilmiş Problemlerli İnternet Kullanım Ölçeği-2 (GPKÖ-2) ve Ergen Dissosiyatif Yaşantsal Ölçeği(E-DYO)
EKLER (ANKETLER, ÖLÇEKLER, FORMLAR, ... V.B. GİBİ EVRAKLARIN İSİMLERİYLE BİRLİKTE KAÇ ADET/SAYFA OLDUKLARINA AİT BİLGİLER İLE AYRINTILI YAZILACAKTIR)	1) EK 1: (1 adet 2 sayfa) Ergen Dissosiyatif Yaşantsal Ölçeği(E-DYO) Ölçeği. 2) EK 2 (1 Adet 2 Sayfa) Sayfa 3.3.2 Genelleştirilmiş Problemlerli İnternet Kullanım Ölçeği-2 (GPKÖ-2) 3) EK 3 (1 adet 2 sayfa) Sayfa Ölçek İzin Formları.
ÖĞRENCİNİN ADI - SOYADI: İlmitin TAŞDEMİR	ÖĞRENCİNİN İMZASI: (Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı imzalıdır) TARİH: 21 / 10/ 2021

TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU						
1. Seçilen konu Bilim ve İş Dünyasına katkı sağlayabilecektir.						
2. Amlan konu sosya psikoloji faaliyet alanı içerisine girmektedir.						
1.TEZ DANIŞMANININ ONAYI	2.TEZ DANIŞMANININ ONAYI (VARSA)	ANA BİLİM DALI BAŞKANININ ONAYI		SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜNÜN ONAYI		
Adı - Soyadı: Şükrü UĞUZ	Adı - Soyadı:	Adı - Soyadı: Şükrü UĞUZ		Adı - Soyadı: Murat KOÇ		
Unvanı: Prof. Dr	Unvanı:	Unvanı: Prof. Dr		Unvanı: Prof. Dr		
İmzası :(Evrak Onayı E-posta ile alınmıştır)	İmzası:	İmzası :(Evrak Onayı E-posta ile alınmıştır)		İmzası :(Evrak Onayı E-posta ile alınmıştır)		
22.10.2021	22 / 10 / 20....	22 / 10 / 20.....		22 / 10 / 20...		
ETİK KURULU ASIL ÜYELERİNE AİT BİLGİLER						
Adı - Soyadı: Şehnaz ŞAHİNKARAKAŞ	Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN	Adı - Soyadı: Deniz Aynur GÜLER	Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARAN	Adı - Soyadı: Mustafa Tevfik ODMAN	Adı - Soyadı: Hüseyin Mahir FİSUNOĞLU	Adı - Soyadı: Jülide İNÖZÜ
Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.
İmzası :(Evrak Onayı E-posta ile alınmıştır)	İmzası :(Evrak Onayı E-posta ile alınmıştır)	İmzası :(Evrak Onayı E-posta ile alınmıştır)	İmzası :(Evrak Onayı E-posta ile alınmıştır)	İmzası :(Evrak Onayı E-posta ile alınmıştır)	İmzası :(Evrak Onayı E-posta ile alınmıştır)	İmzası :(Evrak Onayı E-posta ile alınmıştır)
..... / ..... / 20.....	..... / ..... / 20.....	... / ..... / 20.....	..... / ..... / 20.....	... / ..... / 20.....	..... / ..... / 20.....	..... / ..... / 20.....
Etik Kurulu Jüri Başkanı - Asıl Üye	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi
OY BİRLİĞİ İLE	☒	Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri/Formları/Ölçekleri Çağ Üniversitesi Etik Kurulu Asıl Jüri Üyelerince İncelenmiş olup, ... / ..... / 20..... - ..... / ..... / 20..... tarihleri arasında uygulanmak üzere gerekli iznin verilmesi taraflarımızca uygundur.				
OY ÇOKLUĞU İLE	☐					
AÇIKLAMA: BU FORM ÖĞRENCİLER TARAFINDAN HAZIRLANDIKTAN SONRA ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ SEKRETERLİĞİNE ONAYLAR ALINMAK ÜZERE TESLİM EDİLECEKTİR. AYRICA FORMDAKİ YAZI ON İKİ PUNTO OLACAK ŞEKİLDE YAZILACAKTIR.						

Ek B. Araştırma Gönüllü Katılım Formu

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Bu formun amacı araştırma ile ilgili olarak sizi bilgilendirmek ve katılmanız ile ilgili izin almaktır.

Bu kapsamda Ergenlerde Sorunlu İnternet Kullanımı Ve Disosiyatif Yaşantı Belirtileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi başlıklı araştırma İlmittin TAŞDEMİR tarafından **gönüllü katılımcılarla** yürütülmektedir. Araştırma sırasında sizden alınacak bilgiler gizli tutulacak ve sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Araştırma sürecinde konu ile ilgili her türlü soru ve görüşleriniz için aşağıda iletişim bilgisi bulunan araştırmacıyla görüşebilirsiniz. Bu araştırmaya **katılmama** hakkınız bulunmaktadır. Aynı zamanda çalışmaya katıldıktan sonra çalışmadan **çıkabilirsiniz**. Bu formu onaylamanız, **araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** anlamına gelecektir.

Araştırmayla İlgili Bilgiler:

Araştırmanın Amacı: Ergenlerde Sorunlu İnternet Kullanımı Ve Disosiyatif Yaşantı Belirtileri İlişkinin İncelenmesi

Araştırmanın Nedeni: Tez Çalışması

Araştırmanın Yürütüleceği Yer: Hatay genelinde bulunan tüm ortaöğretim kurumları

Çalışmaya Katılım Onayı:

Araştırmanın amacını, nedenini, yürütüleceği yer ile ilgili bilgileri okudum ve gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Araştırma ile ilgili ayrıntılı açıklamalar yazılı ve sözlü olarak tarafıma sunuldu. Bu araştırma ile ilgili faydalar ve riskler ile ilgili bilgilendirildim.

Bu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının

Adı-Soyadı:

İmzası^{***}: Online onay alınmıştır.

Araştırmacının

Adı-Soyadı: İlmittin Taşdemir

e-posta:

İmzası: Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır.

Ek C. Genelleştirilmiş Problemler İnternet Kullanımı Ölçeği-2

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1. İnternetteki sosyal etkileşimi yüz yüze iletişime tercih ederim.					
2. Benim için internetteki sosyal etkileşim yüz yüze ilişkilerden daha rahattır.					
3. İnsanlarla yüz yüze iletişim kurmaktansa internetten iletişim kurmayı tercih ederim.					
4. Kendimi yalnız hissettiğimde başkalarıyla konuşmak için interneti kullanırım.					
5. Moralim bozuk olduğunda zaman kendimi daha iyi hissetmek için internet kullanırım.					
6. Üzgün hissettiğimde kendimi daha iyi hissetmek için interneti kullanırım.					
7. Bir süre internet ortamında olmadığımda zihnim internete girme düşüncesiyle meşgul olur.					
8. Eğer internet ortamında olamazsam kendimi kaybolmuş gibi hissederim.					
9. İnternet ortamında olmadığımda yoğun bir şekilde internete girmem gerektiğini düşünürüm.					
10. İnternet ortamında geçirdiğim zamanı kontrol etmekte zorlanırım.					
11. İnternet kullanımımı kontrol etmekte zorlanırım.					
12. İnternette ortamında olmadığımda, internete girme isteğimi bastırmakta çok zorlanırım					
13. İnternet kullanımım hayatımı düzenlememi zorlaştırır.					
14. İnternet kullanımım nedeniyle sosyal etkinlikleri veya sorumlulukları kaçırırım.					
15. İnternet kullanımım hayatımda sorunlara yol açar.					

Ek D. Ergenler İçin Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği

ERGEN DISSOSİYATİF YAŞANTILAR ÖLÇEĞİ (E-DYÖ) Çevirenler; Salih Zoroğlu, Vedat Şar, Ünran Tüzün, İlhan Yargıç

NASIL YANIT VERECEKSİNİZ ?

Bu test günlük hayatınızda başınızdan geçmiş olabilecek yaşantıları konu alan 30 tanımlama cümlesinden oluşmaktadır. Sizde bu yaşantıların ne sıklıkta olduğunu anlamak istiyoruz. Her tanımlama cümlesindeki yaşantının size ne ölçüde uyduğunu ya da ne sıklıkta bulunduğunu 10 üzerinden değerlendiriniz. Tanımlanan özellik ya da durum sizde hiç bir zaman olmuyorsa 0'ı, sürekli ya da çok sık oluyorsa 10' u daire içine alınız. Zaman zaman oluyorsa, derecelendirme yaparak 0 ile 10 arasından size en çok uyan rakamı daire içine alınız. Cevaplarken tanımlamada ne belirtilmişse sadece ona cevap veriniz. Alkol ya da ilaç etkisi altında bulunduğunuz durumları dikkate almayınız.

1. Televizyon seyredirken, bir şey okurken ya da video oyunu oynarken kendimi çok fazla kaptırıyorum ve çevremde olan bitenleri farketmem.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
2. Daha önce yapmış olduğum ev ödevi ve sınav kağıtlarına baktığımda onları tanıyamam ve/veya yaptığımı hiç hatırlamam.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
3. Sanki bana ait değilmiş gibi gelen güçlü duygular yaşarım.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
4. Bir an çok iyi yaptığım bir iş başka bir zaman hiç elimden gelmez.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
5. Çevremdekilerin konuştuğumu ya da yaptığımı söyledikleri bazı şeyleri hiç hatırlamam.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
6. Kendimi bir sis perdesi içinde ya da boşlukta hissederim ve çevremdeki insanlar ve eşyalar gerçek değilmiş gibi görünürler.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
7. Bazen bir şeyi gerçekten yaptım mı, yoksa yapmayı sadece aklım geçirmiş mi olduğumu ayırtedemem.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
8. Saate baktığımda zamanın geçmiş olduğunu, ancak geçen süre içerisinde olanları hatırlayamadığımı fark ederim.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
9. Kafamın içinden gelen ve bana ait olmayan sesler duyarım.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
10. İstemediğim bir yerde bulunduğumda, zihinsel olarak oradan uzaklaşabilirim.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
11. O kadar iyi yalan söylerim ve rol yaparım ki bunlara kendim de inanırım.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
12. Birden dalıp giderim ve daha sonra kendimi bir şey yaparken bulurum.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
13. Aynada kendimi tanımam.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
14. Kendimi bir yere giderken ya da bir işi yapıyorken bulurum ve neden oraya gittiğimi ya da neden o işi yaptığımı bilemem.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)

15. Kendimi bir yerde bulurum ve oraya nasıl geldiğimi hatırlamam.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
16. Sanki bana ait değilmiş gibi gelen düşüncelerim olur.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
17. Ağrı ya da acı hissini duymamayı başarabilirim.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
18. Bir şey gerçekten mi oldu, yoksa onu sadece rüyamda mı gördüm ya da aklımdan mı geçirdim, ayırdedemem.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
19. Kendimi yanlış olduğumu bildiğim hatta yapmayı kesinlikle istemediğim bir işi yaparken bulurum.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
20. Beni tanıyanlar bazen çok değişik davrandığını sanki başka bir insan gibi olduğumu söylerler.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
21. Zihnimin duvarlarla bölümlere ayrılmış gibi olduğunu hissedirim.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
22. Benim yapmış olmam gereken fakat yaptığımı hatırlayamadığım yazılar, çizimler ya da mektuplar bulurum.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
23. İçimde, benim yapmayı istemediğim bazı şeyleri yaptıran bir şeyin var olduğunu hissedirim.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
24. Bir şeyi sadece hatırlıyor muyum, yoksa gerçekten o anda başımdan mı geçiyor olduğunu karıştırırım.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
25. Kendime bedenimin dışından, sanki başka bir kişiyi izliyormuş gibi baktığımı hissedirim.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
26. Ailem ve arkadaşlarımla olan ilişkilerimin aniden değişir ve bunun neden olduğunu bilemem.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
27. Bir yap-boz oyunun parçalarından bir ya da bir kaçının kaybolması gibi, geçmişimin bazı parçaları kaybolmuştur.
(kafamdan silinmiştir)
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
28. Kendimi oyuncaklarımla ya da yapma hayvanlarımla oynamaya o kadar kaptırırım ki onlar bana canlıymış gibi gelir.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
29. İçimde başka insanların var olduğunu hissedirim.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)
30. Bazen vücudum sanki bana ait değilmiş gibi gelir.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(hiç bir zaman) (her zaman)

Ek E. Tez Etik İzin İstek Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-050.01.04-2100008866
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu Kararı Alınması Hakkında

26.10.2021

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi: 09.03.2021 tarih ve E-81570533-050.01.01-2100001828 sayılı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu konulu yazınız.

İlgi tarihli yazınız kapsamında Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesindeki Lisansüstü Programlarda halen tez aşamasında kayıtlı olan **İlmittin TAŞDEMİR** isimli öğrencimize ait tez evraklarının "Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onayları" alınmak üzere Ek'te sunulmuş olduğunu arz ederim.

Doç. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Ek : 1 Adet öğrenciye ait tez evrakları listesi.

Ek F. Tez Etik İzin Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : E-81570533-044-2100008681
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurul İzni Hk.

02.12.2021

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

- İlgi : a) 24.11.2021 tarih ve 23867972/65 sayılı yazınız.
b) 24.11.2021 tarih ve 23867972/66 sayılı yazınız.
c) 16.11.2021 tarih ve 23867972/57 sayılı yazınız.
ç) 26.10.2021 tarih ve E-23867972-050.01.04-2100008866-44 sayılı yazınız.
d) 25.10.2021 tarih ve E-23867972-050.01.04-2100008827-45 sayılı yazınız.
e) 28.10.2021 tarih ve E-23867972-050.01.04-2100008956-46 sayılı yazınız.
f) 12.11.2021 tarih ve 23867972/48 sayılı yazınız.
g) 12.11.2021 tarih ve 23867972/47 sayılı yazınız.
ğ) 26.11.2021 tarih ve 23867972/76 sayılı yazınız.

İlgi yazılarda söz konusu edilen Can Toraman, Meltem Bulut Korkmaz, Duygu Üvey, İlayda Boru, Yasemin Ertürk, Fatma Kayıklık, İlmittin Taşdemir, Yakup Başak, Polen Boyacı, Bahar Aksoy Gögüs, Hilal İçen, Esra Çetinkaya, Ayşe Duman ve Merih Özbayrak isimli öğrencilerimizin tez evrakları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulunda incelenerek uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ünal AY
Rektör

Ek G. Çağ Üniversitesi Tez Anket İzni İçin İstek Üst Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-044-2100009976

06.12.2021

Konu : İlmittin TAŞDEMİR'in Tez Anket
İzni Hk.

DAĞITIM YERLERİNE

Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programında kayıtlı İlmittin TAŞDEMİR isimli öğrencimiz, **“Ergenlerde Sorunlu İnternet Kullanımı Ve Dissosiyatif Yaşantı Belirtileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”** konulu tez çalışmasını Üniversitemiz öğretim üyesi Prof. Dr. Şükrü UĞUZ danışmanlığında halen yürütmektedir. Adı geçen öğrenci tez çalışmasında Hatay İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı Antakya İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü bünyesinde öğrenim gören 16-18 yaş aralığındaki lise öğrencilerini kapsamak üzere kopyası Ek'lerde sunulan anket uygulamasını yapmayı planlamaktadır. Üniversitemiz Etik Kurulunda yer alan üyelerin onayları alınmış olup, gerekli izin verilmesi hususunu bilgilerinize sunarım.

Prof. Dr. Ünal AY
Rektör

Ek : Etik Kurul Dosyası

Dağıtım:

Gereği:
HATAY İL MİLLÎ EĞİTİM
MÜDÜRLÜĞÜNE

Bilgi:
Hatay Valiliğine

Ek H. Hatay Milli Eğitim Müdürlüğü Tez Anket İzni

T.C.
HATAY VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-32889839-605.01-41010730
Konu : İlmittin TAŞDEMİR'in
Araştırma İzin Onayı

11.01.2022

MERSİN ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Sosyal Bilimler Enstitüsü)

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji tezli yüksek lisans öğrencisi İlmittin TAŞDEMİR, "Ergenlerde Sorunlu İnternet Kullanımı ve Dissosiyatif Yaşantı Belirtileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışması ile ilgili araştırma izin onayı ekte sunulmuştur. Bilgilerinize arz ederim.

Mustafa KARASU
İl Milli Eğitim Müdür V.

Ek: Valilik Onayı (1 sayfa)

Ek I. Millî Eğitim Bakanlığı Araştırma İzin Başvuru Taahhütnamesi

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINA BAĞLI OKUL VE KURUMLARDA GERÇEKLEŞTİRİLECEK ARAŞTIRMA UYGULAMALARINA İLİŞKİN ARAŞTIRMA İZİNİ BAŞVURU TAAHHÜTNAMESİ

1. Araştırmam boyunca anayasa/kanun ve yönetmeliklere uygun davranacağımı,
2. Araştırmayı yürüteceğim okulun/kurumun kurallarına uyacağımı,
3. Araştırmam boyunca hiç kimseyi araştırmama/çalışmama katılmaya zorlamayacağımı,
4. Araştırmayı/çalışmayı bana tahsis edilen mekân/sınıf ve zamanda gerçekleştireceğimi,
5. Araştırmanın olası fiziksel/ruhsal zararları konusunda katılımcıları bilgilendireceğimi,
6. Araştırmam/ çalışmam sırasında topladığım kişisel bilgileri koruyacağımı,
7. Araştırmam/çalışmam için gerektiği kadar veri toplayacağımı,
8. Araştırma/çalışma sırasında öğrencilerin derslerinde/çalışmalarında herhangi bir kayıplarının olmayacağını,
9. Araştırmam/çalışmam sırasında herhangi bir ticari faaliyette bulunmayacağımı, katılımcıları herhangi bir ürün/eser/tedaviye yönlendirmeyeceğimi,
10. Araştırma izin evraklarını okul yönetimine teslim edeceğimi,
11. Araştırma/çalışma sırasında izni olan evrakları kullanacağımı,
12. Tıbbi araştırmalarda araştırma/çalışmanın uygulama sırasında etik kurallara uyacağımı,
13. Araştırma/çalışma sırasında topladığım ses ve görüntü kayıtlarını güvenilir ortamlarda saklayacağımı ve araştırma/çalışma sonrasında imha edeceğimi,
14. Genelge hükümlerine aykırı davranmam ve herhangi bir yanlış ifade, beyan ve maddi gerçeği gizleme gibi durumlarda adli ve idarî işlemlerin yürütülmesini kabul edeceğimi,
15. İzin alınmış araştırmalarda/projelerde insanlarla ilgili yapılacak anket, görüşme, gözlem, alan araştırması, uygulama ve incelemelerde sağlık, güvenlik, insan hakları, mevcut mevzuat hükümleri, hukukun genel ilkelerini ihlal etmeyeceğimi ve etik ilkelere uyacağımı,
16. Araştırma ile ilgili sonuç raporlarını çalışmanın bitiş tarihinden itibaren 30 gün içinde izin aldığım birime ulaştıracağımı,

Kabul ettiğimi beyan ederim.

Araştırmamın Adı : Ergenlerde Sorumlu internet kullanımı ile O'sosiyetif Sasarıklar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Araştırmacı : İlmitin Daşoemir

Tarih 22/12/2021

İmza Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır.

İsim - Soyisim İlmitin Daşoemir